

គ្រឿង

សាខាប្រចាំឆ្នាំ

សាខាប្រចាំឆ្នាំ

ក្រសួង
សាខាប្រចាំឆ្នាំ

ប្រជាជាតិ សាខាប្រចាំឆ្នាំ

សាខាប្រចាំឆ្នាំ

ការសារលំដាប់ទី ៣
ការសារព្រះកុងក្រោងការយុវវិជ្ជ
ព្រវតិសាស្ត្រអំពីការការពារ

គ្រឿងរឿងបាសាខ្មែរ

ໂໄຍກເສັນບສຸນຂອງ
ສຳນັກງານກອງທຸນສັນບສຸນການວິຈີຍ (ສກວ.)
ມາວິທາລີຍາຮັກຄຸລຳປາງ
ສຕາບັນຮານຈົດຕິ

สถาบันรามจิตติ
RAMJITTI INSTITUTE

เอกสารลำดับที่ 3 เอกสารประกอบโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง

ชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถินจังหวัดลำปาง¹
อาคาร 9 ชั้น 5 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง²
119 ถ. ลำปาง-แม่ทะ ต.ชุมพู่ อ.เมือง จ.ลำปาง 52100
โทรศัพท์ 0-5424-1054 โทรสาร 0-5424-1054
E-mail : yuvavijai@hotmail.com

គ្រឿងសាស្ត្រក្នុងសាស្ត្រព្រៃន និងសាស្ត្រព្រៃនខ្លួន ២

คำนำ

การทำวิจัยนับเป็นกระบวนการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่า namaซึ่งองค์ความรู้ที่น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ในทางวิชาการที่สามารถนำไปเผยแพร่ และต่อยอดทางความคิดได้อย่างกว้างขวาง แต่การทำวิจัยนั้นต้องอาศัยมุ่งมอง และประสบการณ์ที่ผ่านการบ่มเพาะมาหากพอกควร จึงจะสามารถวิเคราะห์ และอภิปรายได้อย่างมีคุณค่า

กระบวนการศึกษาเพื่อการวิจัยในประเทศไทยปัจจุบันยังคงจำกัดอยู่ในวงแคบ กล่าวคือ นักวิชาการ และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ซึ่งคนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรับรู้ถึงความหมายและความสำคัญของการวิจัยมากนัก อย่างไรก็ต้องนักงานของทุนสนับสนุนการวิจัยได้เลือกเห็นความสำคัญดังกล่าวนี้ และต้องการเน้นย้ำให้บุคคลทั่วไปได้เลือกเห็นและเข้าถึงประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีทั้งกำลังกาย กำลังสมอง ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ โครงการวิจัยได้อาศัยพื้นฐมวิทางประวัติศาสตร์ ห้องถินเป็นจุดเริ่มต้นดังกล่าวและได้จัดทำคู่มือฉบับนี้ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการตามโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ห้องถิน

อาจารย์ชุดินา คำนุญชู

หัวหน้าโครงการ

มกราคม 2551

สารบัญ

คำนำ	3
สารบัญ	4
โครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง	
ความเป็นมาและความสำคัญ	5
วัตถุประสงค์	6
เป้าหมายการดำเนินโครงการ	7
ขอบเขตของการศึกษา	7
ยุทธศาสตร์และกลไก	8
การกิจและบทบาทของทีมประสานงาน (ระดับจังหวัด)	9
การกิจและบทบาทของทีมวิจัยโครงการ (ระดับโรงเรียน)	10
ระยะเวลาดำเนินการ	13
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	14
จารยบัณฑิตและจริยธรรมของนักวิจัย	21
การเก็บรวบรวมข้อมูล	25
การสังเกต (Observation)	25
การสัมภาษณ์ (Interview)	26
หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา	29
การจัดทำรายงานความก้าวหน้า	29
การนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	29
การเขียนสารคดีเชิงบทความ	31
การจัดทำสรุปรายงานการเงิน	36
การจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูลงานวิจัย	37
การปิดโครงการ	37
ภาคผนวก	38

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 4

โครงการวิจัย
ชุดโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

ความเป็นมาและความสำคัญ

เรื่องความเป็นมาของผู้คนในสังคมท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ซึ่งอาจมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความคิด มีวิวัฒนาการของแต่ละสังคมท้องถิ่นมาอย่างยาวนานนั้นได้หล่อหลอมให้เกิดสำนึกร่วมกันขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีอัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีของสังคมท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นร่วมกัน

ในระยะแรกของการรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมผ่านตัวต่าง ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์ หากขาดการศึกษาและสืบทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไปสู่เยาวชนแล้ว ประวัติศาสตร์เรื่องราวและวิถีวัฒนธรรมอันมีคุณค่าก็จะถูกลืมและเลือนหายไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม วัฒนธรรมเพื่อรับแรงบันดาลใจอย่างมั่นคง

กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเยาวชนเป็นการเรียนรู้เรื่องราวเพื่อให้รู้จักความเป็นมาของตนเองและท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยกระบวนการวิจัยของเยาวชน จึงเป็นการศึกษาความรู้และสำนักทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีความเป็นชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้วการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับเยาวชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ได้ใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของโรงเรียน โดยมีชุมชนเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ และเป็นการส่งเสริม

บทบาทการทำงานร่วมกันของคนรุ่นเก่า เยาวชน นักเรียน ครู โรงเรียน และชุมชน ที่ช่วยส่งเสริมความรักความผูกพันโดยมีประวัติศาสตร์ท่องถิ่นเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกัน

ชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปางจึงมีได้เป็นเพียงการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท่องถิ่นท่าน้ำหากแต่ยังเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท่องถิ่นเชื่อมโยงปัญหาปัจจุบันกับความเป็นมาของท้องถิ่นให้รู้ที่มาที่ไปของคนเองเกิดความสำนึกในตนเองและคุณค่าทางสังคมวิถีวัฒนธรรมท่องถิ่นมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยและโจทย์การวิจัยภายในโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง
2. เพื่อประสานงานติดตามและสนับสนุนให้เยาวชนทำวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ท่องถิ่น สร้างความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในเชิงวัฒนธรรมท่องถิ่น ภายใต้ชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง
3. เพื่อจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการถอดบทเรียนระหว่างเยาวชน นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ ในชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง
4. เพื่อประสานงานให้เกิดการส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาและชุมชน ในการเป็นกลไกสนับสนุนการวิจัยให้กับเยาวชน
5. เพื่อสังเคราะห์และประเมินผลค์ความรู้ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การให้ข้อมูลและเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบวนการเรียนรู้การวิจัยของเยาวชน และด้านการพัฒนาท่องถิ่น

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง 6

เป้าหมายการดำเนินโครงการ

1. มีการพัฒนาโครงการวิจัยภาษาไทยชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ ท่องถิ่นจังหวัดลำปางเกิดขึ้นจากกลุ่มเป้าหมาย คือโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 เขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 2 และเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 3 ตลอดจนองค์กรเอกชน ชุมชนในจังหวัดลำปาง จำนวน 30 โครงการ
2. มีการประชุมสัมมนา/อบรม และพัฒนานักวิจัย/บุคลากร โครงการ/ชุดโครงการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการการวิจัยและการพัฒนาสื่อเพื่อการเผยแพร่องค์ความรู้จากการวิจัย อย่างน้อย 1 ครั้ง
3. มีการประชุมเพื่อติดตามพัฒนาแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในชุดโครงการวิจัย อย่างน้อย 1 ครั้ง
4. มีการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ในระยะ 3 เดือน 1 ครั้ง
5. มีการจัดเวทีมหกรรมงานวิจัยท้องถิ่นระดับจังหวัด นำเสนอผลงานวิจัย การจัดประกวดสื่อ vcd สารคดีประวัติศาสตร์ท่องถิ่น 1 ครั้ง
6. มีการจัดเวทีให้ทีมยุววิจัยแต่ละทีมได้จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวออกสู่สาธารณะตามโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ อย่างน้อย 1 ครั้ง
7. มีการพัฒนาเว็บไซต์ 1 เว็บ
8. มีสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารอย่างน้อย 5 ชิ้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ครอบคลุมประเด็นการวิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นในจังหวัดลำปาง อาทิ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์สถานที่/โบราณสถาน ประวัติอาชีพ ประวัติสังคม/เครือญาติ ประวัติการใช้ชีวิตร่วมกันของชุมชน ประวัติเหตุการณ์ สำคัญ และประวัตินิบุคคล

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท่องถิ่นจังหวัดลำปาง 7

2. กระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และการ
อุดหนทางเรียนในการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นระหว่างเยาวชน ครู ชุมชน
นักวิจัย นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. กระบวนการนำเสนอองค์ความรู้ การตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูล องค์
ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและการเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้จากการวิจัย

ยุทธศาสตร์และกลไก

1. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดลำปางเป็นฐานการทำวิจัย โดย
มีนักเรียนเป็นนักวิจัย มีครูเป็นที่ปรึกษานักวิจัย และมีทีมประสานงานของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็นทีมประสานงานชุดโครงการ ทั้งนี้เปิดโอกาสให้
เด็กนักเรียนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนหรืออยู่ในความดูแลขององค์กรเอกชน
ชุมชน เข้าร่วมเป็นนักวิจัยชั่นเดียวกับเด็กนักเรียนในระบบโรงเรียน

2. ตั้ง โจทย์วิจัยในกรอบประเด็นการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นใน
จังหวัดลำปาง อาทิ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์สถานที่/
โบราณสถาน ประวัติอาชีพ ประวัติสังคม/เครือญาติ ประวัติการใช้ชีวิตร่วมกัน
ของชุมชน ประวัติเหตุการณ์สำคัญ และประวัติบุคคล โดยเน้นให้เด็กนักเรียน
เป็นผู้ตั้งโจทย์ด้วยตนเองตามความต้องการและสนใจในประเด็นเรื่องราว
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่อยู่กับปัญหาปัจจุบันหรือศักยภาพด้านอาชีพ ส่วน
ประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับครูที่ปรึกษาคือวิธีการจัดการเรียนรู้ศึกษา
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับทีมประสานงานคือ
สังเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อุดหนทางเรียนการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

3. ประสานงานและความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สำนักงาน
พื้นที่เขตการศึกษา ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการ
ดำเนินงานตามแผนงานของชุดโครงการและโครงการต่าง ๆ

คู่มือयุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 8

4. ใช้การจัดกิจกรรมประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ การสัมมนาอบรมเพื่อพัฒนานักวิจัยและครุที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง นักวิจัยแต่ละโครงการร่วมกันจัดกิจกรรมขับเคลื่อนขยายผลการวิจัยสู่ชุมชน

5. ร่วมมือกับโครงการติดตามสภาพการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ภาคเหนือตอนบน ซึ่ง สกอ. และ สสส. ให้การสนับสนุน โดยอาศัยพลังเด็กและเยาวชนจัดกิจกรรมขับเคลื่อนในพื้นที่ให้เกิดการเรียนสร้างปัจจัยคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนในด้าน “การศึกษาคุณภาพ พื้นที่คุณภาพสื่อคุณภาพ ครอบครัวคุณภาพ” เช่น โครงการอนนเด็กเดิน และยุทธศาสตร์เมืองน่าอยู่สำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

การกิจและบทบาทของทีมประสานงาน (ระดับจังหวัด)

1. วางแผนปฏิบัติการของสำนักงานทีมประสานงานชุดโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้เป้าหมายของชุดโครงการบรรลุผล

2. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานทีมประสานงานชุดโครงการและตามแผนการดำเนินงานของชุด โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการติดตามประสานงานพัฒนาโครงการวิจัยภายใต้ชุด โครงการ และการกำกับติดตามการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เช่น การพัฒนาตั้งโจทย์วิจัยสำหรับนักเรียน โจทย์วิจัยสำหรับครุที่ปรึกษา โจทย์วิจัยสำหรับทีมประสานงาน การจัดเวทีอุดหนาทเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การจัดเวทีติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยแต่ละ โครงการ เป็นต้น

3. ดำเนินการพัฒนา/อบรมนักวิจัยในชุด โครงการเพื่อให้การดำเนินงานโครงการวิจัยบรรลุผลตามเป้าหมายของชุด โครงการ/โครงการ

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 9

4. ดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมการขับเคลื่อนขยายผลจากการวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางในรูปแบบต่าง ๆ

5. สังเคราะห์และประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัด ลำปาง และชุดความรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การกิจและบทบาทของทีมวิจัยโครงการ (ระดับโรงเรียน)

1. โครงการวิจัยระดับโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยทีมวิจัยอยู่ 3-4 ทีม แต่ ละทีมประกอบด้วยนักเรียน 2-4 คน ครุที่ปรึกษา 1 คนวางแผนปฎิบัติการ ประสานงานทีมวิจัยในโครงการระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนาการตั้ง โจทย์วิจัยและ แนวคิดกระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประสานงานกับทีม ประสานงานชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้ เป้าหมายของชุดโครงการบรรลุผล

2. ดำเนินการตามแผนปฎิบัติการของโครงการและสรุปรายงาน ความก้าวหน้าของโครงการทุก 3 เดือน

3. เข้าร่วมกิจกรรมประชุมสัมมนา/อบรมนักวิจัยในชุดโครงการ เพื่อให้การดำเนินงาน โครงการวิจัยบรรลุผลตามเป้าหมายของชุดโครงการ/ โครงการ เช่น กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเขียนสารคดี การผลิต ต่อเผยแพร่ เป็นต้น

4. ร่วมดำเนินงานกิจกรรมการขับเคลื่อนขยายผลจากการวิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางในรูปแบบต่าง ๆ กับชุดโครงการ/ โครงการอื่น ๆ

5. ประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และชุดความรู้ กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 10

การเสนอโครงการวิจัยภายใต้ชุดโครงการ

1. โรงเรียน (หรือองค์กรเอกชน ชุมชน) ที่เข้าร่วมชุดโครงการ เสนอโครงการขอรับทุนสนับสนุนโรงเรียนละ 1 โครงการ โดยมีทีมนักวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-มัธยมศึกษาตอนปลาย และมีครุปีนีที่ปรึกษา
2. โครงการที่เสนอ (โครงการระดับโรงเรียน) ควรมีทีมนักวิจัยจำนวน 3 – 4 ทีม ทีมละ 2 – 4 คน โดยแต่ละทีมเสนอโครงการย่อยภายใต้โครงการระดับโรงเรียนและทุกทีมมีครุที่ปรึกษาทีมละ 1 คน
3. โครงการที่เสนอ (โครงการระดับโรงเรียน) ควรกำหนดระยะเวลาในการทำวิจัย 12 เดือน และกำหนดงบประมาณโครงการละ 10,000 – 13,000 บาท
4. การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยของโครงการที่เสนอ ควรมีโจทย์วิจัยทึ้งในส่วนของนักเรียน (นักวิจัย) และในส่วนของครุ (ที่ปรึกษา)
 - 4.1 ประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับนักเรียนคือ เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่โყงกับปัญหาปัจจุบันหรือโყงกับศักยภาพด้านอาชีพ โดยเน้นให้เด็กนักเรียนเป็นคนตั้งโจทย์วิจัยตามความสนใจของทีมวิจัย
 - 4.2 ประเด็นโจทย์วิจัยสำหรับครุที่ปรึกษา คือวิธีการจัดการการเรียนรู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
5. การประกาศรับข้อเสนอโครงการเพื่อพิจารณาสนับสนุนทุนการวิจัยนี้ชุดโครงการจะแจ้งประกาศผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางทุกเขต และผ่านทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)
6. ระยะเวลาการรับข้อเสนอโครงการและพิจารณาให้ทุนสนับสนุนโครงการระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน 2551
7. ระยะเวลาดำเนินการโครงการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน 12 เดือนระหว่างเดือนกันยายน 2551 – สิงหาคม 2552

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 11

8. แนวทางการวิจัย

8.1 เน้นประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral history)

8.2 ใช้การสัมภาษณ์เรื่องราวจากตัวบุคคลเป็นหลัก

8.3 นำเสนอรายงานวิจัยในรูปแบบความเชิงสารคดีขนาดสั้น

8.4 เน้นความสามารถในการเผยแพร่ในรูปนิทรรศการ/
เว็บไซต์/vcd (โดยนำเสนอในงานมหกรรมวิจัยท้องถิ่นซึ่งจะจัดขึ้น
เมื่อทำวิจัยเสร็จ)

8.5 อาจเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะโดยร่วมกิจกรรมในงาน
ถนนเด็กเดินในจังหวัดที่มีการจัดถนนเด็กเดินของโครงการ Child
Watch

9. การเสนอโครงการใช้รูปแบบเสนอโครงการ (แบบฟอร์ม) ตามที่
ชุดโครงการกำหนด

10. นักวิจัยและที่ปรึกษาของโรงเรียนที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจะ
ได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ระหว่างที่ทำวิจัย อาทิ

10.1 เข้าร่วมกิจกรรมประชุมสัมมนา/อบรมนักวิจัยในชุด
โครงการ เช่น กระบวนการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเขียนสาร
คดี การผลิตสื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นต้น

10.2 ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมทั้งการขับเคลื่อน
ขยายผลจากการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดลำปางในรูปแบบ
ต่างๆ กับนักวิจัยชุดโครงการ/โครงการอื่น ๆ

10.3 ประมวลชุดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และชุดความรู้
กระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

11. การเสนอโครงการใช้รูปแบบเสนอโครงการ (แบบฟอร์ม) ตามที่
ชุดโครงการกำหนด สามารถ download จาก www.childwatchlanna.com

คู่มืออย่าวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 12

เกณฑ์พิจารณาให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยภายใต้ชุดโครงการ

1. หัวข้อเรื่องที่เสนอ มีคุณค่าและความน่าสนใจ
2. ความหลากหลายและการกระจายของหัวข้อที่เสนอในพื้นที่ระดับ

จังหวัด

3. ความสามารถของทีมวิจัยและครุที่ปรึกษาที่จะทำวิจัยสำเร็จตาม

ข้อเสนอโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

1. ระยะเวลาการดำเนินงานของทีมประสานงานชุดโครงการ (ระดับจังหวัด)

รวม 15 เดือน

(สิงหาคม 2551 – ตุลาคม 2552)

2. ระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ (ระดับโรงเรียน)

รวม 12 เดือน

(กันยายน 2551 – สิงหาคม 2552)

คู่มืออุปกรณ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 13

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

สุภาพ ตี๋ใจ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนับเป็นแนวการศึกษาที่ค่อนข้างใหม่ สำหรับแวดวงการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่ของการเก็บข้อมูลจากคำบอกเล่า เรื่องราวของคนในท้องถิ่นผ่านเวทีเสวนา อันเป็นการเริ่มใช้ “พยาน” มาประกอบกับ “หลักฐาน” ที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งไปกว่านั้น การเล่าเรื่องราวของ “ท้องถิ่น” ก็ยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ เช่นเดียวกัน เพราะส่วนใหญ่เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาติไทยมักเป็นเรื่องของผู้คนที่เป็นบุคคล สำคัญในประวัติศาสตร์ชาติ และราชวงศ์ต่าง ๆ การหันมาให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นและเรื่องราวของท้องถิ่นจึงเป็นการหักเลี้ยวที่สำคัญ เป็นการเริ่มต้นของการยอมรับความหลากหลายของท้องถิ่น ต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็น ราชอาณาจักรไทย เป็นการทำให้ลูกหลานยุคปัจจุบันได้เริ่มเรียนรู้และเห็น ความสำคัญของราบที่เจ้าผ่านพ้นที่ไปที่มาของเข้า อันนำไปสู่การสร้างสำเนก ของความผูกพันและรักท้องถิ่นแผ่นดินเกิด และเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้หันไป ที่น้ำ “พลังของท้องถิ่น” ที่เคยมีมาแต่เดิม ไม่ว่าจะเป็นความรู้ภูมิปัญญา ฐาน ทรัพยากร หรือสายใยความผูกพันของผู้คนที่จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนา ท้องถิ่นต่อไปในอนาคต (การประชุมวิชาการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: เส้นทาง ศูนย์อนาคต, 2548)

*อาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสระบุรี

ศึกษาศูนย์นักเรียนชั้นปีที่ 2547

ศึกษาศูนย์นักเรียนชั้นปีที่ 2530

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นเป็นการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (มุขป่าฐาน) เป็นข้อมูลจากประสบการณ์ ความทรงจำ

คุณมีอยุ่ววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 14

ของบุคคล และความทรงจำร่วมของชุมชน การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ผู้คนในท้องถิ่นอย่างมีพลัง จะก่อให้เกิดการยอมรับศักยภาพของคนในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการแสดงการยอมรับต่อศักดิ์ศรีของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นช่วยสร้างกระเสถียรกับจิตสำนึกท้องถิ่นให้เกิดความรักความภูมิใจต่อท้องถิ่น อีกทั้งเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่น นักวิชาการ นักพัฒนา และชาวบ้าน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 289 กล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จาริตระบเพลี่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมาตรา 46 กล่าวถึงบุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดังคุณบุคคลที่ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจาริตระบเพลี่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ

ดังนั้นการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นศึกษา รวบรวมข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งหลักฐานที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องมือ เครื่องใช้ และอื่น ๆ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น

นักวิชาการกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นำมาสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของ อาณันท์ กาญจนพันธ์ นำมาสู่ ครอบความคิดเรื่องป่าชุมชน ในมิติด้านวัฒนธรรมชุมชน (อาณันท์ กาญจนพันธ์, 2538) นอกจากนี้มีการศึกษาในมิติของประวัติศาสตร์ชุมชนในด้านเศรษฐศาสตร์ที่หาคำตอบจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชน หรือ หมู่บ้านในแต่ละช่วงที่สัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (ฉัตรพิพิธ นาดสุก, 2546) ฉัตรพิพิธ นาดสุกฯ ได้สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาที่พยายามค้นหาอุดมการณ์แกนหลัก ของชุมชน นำไปสู่การค้นคว้าเรื่องสังคมและวัฒนธรรมกีดีอ “การนำประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนมาทำให้มันมีความหมาย

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 15

เพาะทางชุมชนมีประวัติศาสตร์จะสามารถอ้างความชอบธรรมได้ สิ่งนี้เป็นการต่อสู้กับรัฐทางอุดมการณ์ การรื้อฟื้นความทรงจำ คือ ความเข้าใจตนของชุมชนจะมีบทบาท เป็นอย่างไรถ้าไม่เข้าใจตนเอง และจะเข้าใจตนเองได้อย่างไรถ้าถูกทำลายความทรงจำไปหมดแล้ว เมื่อเรามองเห็นประวัติศาสตร์ชุมชน จะเห็นว่าความสัมพันธ์ทางตึ้งที่รัฐจัดขึ้นนี้มีความสำคัญลดลง และได้พบว่าเครือข่ายความช่วยเหลือกันระหว่างชุมชน มิใช่ระบบตลาดแต่เป็นความช่วยเหลือซึ่งมีการเรื่ืออاثรต่อกันทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน นัตรทิพย์ กล่าวว่า “ตนเอง เคยศึกษามาแบบประวัติศาสตร์ของรัฐต่อมากล้าที่จะเปลี่ยน ของรัฐออกไปแล้วเห็นว่าประวัติศาสตร์ที่เป็นอยู่นั้นไม่ได้อธิบายสังคมได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นการวิพากษ์รัฐเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะสามารถทำให้ลงไประสู่หมู่บ้าน เห็นหมู่บ้านอย่างอิสระ” (นัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540) การศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องไปศึกษาชุมชน เพราะชุมชนถูกทำลายความทรงจำ ประวัติศาสตร์ชุมชนไม่ปรากฏในประวัติศาสตร์ในแบบที่รัฐ ทำการรื้อฟื้น ประวัติศาสตร์ชุมชนจึงสำคัญมาก รัฐได้อ้างความชอบธรรมโดยอ้างความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นการจะเพิ่มพลังให้กับชุมชนจะต้องนำประวัติศาสตร์กลับมาเป็นของชุมชน เรารายยานยัดเยียดวัฒนธรรมส่วนกลาง ครอบงำไว้ จิตสำนึกของชนชาติต่าง ๆ ยังคงแข็งแรงอยู่ สังคมไทยประกอบด้วยคนหลายชนชาติ ดังนั้นต้องปล่อยให้ชนชาติทั้งหลายรักษาและพัฒนา วัฒนธรรมของເხົາอย่างอิสระรวมทั้งให้สิทธิการปกครองตนเองให้มากขึ้นในบางลักษณะด้วย นัตรทิพย์ (นัตรทิพย์ นาถสุภา, เวื่องเดียวกัน) เห็นว่าการศึกษาในรูปแบบที่เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมดีขึ้น อธิบายเบื้องหลังวัฒนธรรมได้ ล้านรามมุงหวงที่จะอธิบาย หรือให้ที่ยืนแก่ชนกลุ่มน้อย ในสังคมใหญ่ ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสำคัญที่สุดยิ่งรู้ประวัติศาสตร์ลึกซึ้งรู้ถึงศักดิ์ศรี และมีที่ยืน เข้าใจที่ยืนและบทบาทของการมีความรู้ ถ้าเพียงแต่บันทึกประเพณีหรือพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวย่อมไม่

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 16

เป็นพลังมากเท่ากับความสามารถบรรยายความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ถ้าชาวบ้านอิ่งรู้ประวัติศาสตร์ของชาไปป่วยนานเท่าไร เขายิ่งมีจิตสำนึกรักชาติพันธุ์นั้น ๆ จะช่วยให้ห้องถินตอบโต้ภายนอก

ดังนั้นควรเพิ่ม การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ โดยเพิ่มจากเดิมที่มีการศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นการเล่าเรื่องประเพณีปฏิบัติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆแต่เพียงอย่างเดียว การศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เป็นแนวทางอันสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมของคนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์อีกด้วย

ฉัตรทิพย์ สรุปการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนว่า “มีความสำคัญสูงสุด เพราะนอกจากจะหมายถึง การทำให้ชุมชนมีความหมาย เป็นพลังให้ชุมชน แล้ว ยังหมายถึงการปรับปรุงรัฐให้เป็นรัฐของชุมชนอีกด้วย” ต่อไปนี้เป็นแนวทางคือ

1. การใช้วิธีการที่ผ่านทางประวัติศาสตร์ ถือว่าทุก ๆ สิ่งมีสิ่งที่เป็นสิ่งเดิมอยู่ จะเข้าใจปัจจุบัน ได้จะต้องเข้าใจสิ่งที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นของที่เป็น แกน ใน คือถ้าเข้าถึงแกนในมากเท่าได้จะยิ่งเข้าใจชุมชนมากขึ้นเท่านั้น เพราะทั้งหมดของปัจจุบัน คือ สายธารของอดีตที่ทับถมซ้อนกันมา

2. การศึกษา เปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบกลุ่มคน ไทยด้วยกัน เปรียบเทียบในพื้นที่ต่างๆ

3. การพยายามประกอบความรู้จากทุกๆแหล่ง ข้อมูลเพื่อให้ได้ โครงสร้างเช่นการศึกษาชนชั้นควรจะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นหรือ ศึกษาชนชั้นอื่นด้วยการรวมมีความสำคัญมาก เช่นการรวมในแง่ความสัมพันธ์ ทางชนชั้น

แนวทางอุปถัมภ์ที่ฉัตรทิพย์ใช้ในการศึกษาชุมชนหมู่บ้านก็คือแนว การศึกษาแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นการศึกษาแบบอา เศรษฐกิจเป็น แกนกลาง และศึกษาแบบเจาะลึก เน้นรูปธรรมท้องถินและถือว่ากระบวนการที่เกิดในท้องถินเป็นตัวกระทำด้วยเช่นกันอันดับต่อไปต้องโยงเศรษฐกิจกับสังคม

คู่มืออุปถัมภ์ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง 17

ภายในออก สิ่งที่ท้องถิ่นถูกกระทบ เพราะท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศและอาจไปถึงระดับโลก การคืนประวัติศาสตร์ให้กับชุมชนทำให้ชาวบ้านเกิดความคิดความรู้เป็นระบบ เข้าใจฐานะของตนในประวัติศาสตร์และสังคมเดิม รู้เรื่องความสัมพันธ์ของตน กับคนก่อตั้งอื่นในสังคม และรู้จักโลกภายนอกมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชนกระชับแน่นขึ้น(พัตรพิพิธ นาดสุภา, เรื่องคีวยกัน)

ครีสตัคดี วัลลิโภคุณ ได้อธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นผลมาจากการ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ที่เป็นชาวบ้านและสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศน์ รอบ ๆ ตัว หล่อหลอมจนกลายเป็น โครงสร้างทางสังคมและระบบความเชื่อใน ระดับต่าง ๆ (นิช อริยาศรีวงศ์ ครีสตัคดี วัลลิโภคุณ เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2537) และ นิช อริยาศรีวงศ์ ได้ทำให้ชาวบ้านได้มีพื้นที่ และมี ตัวตน ในเวทีประวัติศาสตร์ ของชาติในรูปแบบของประวัติศาสตร์แบบชาวบ้าน ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน (นิช อริยาศรีวงศ์, 2537)

ยศ สันติสมบัติ เสนอว่า ข้อสำคัญ คือ “ท่าทีของการศึกษาที่ต้องทำ ความเข้าใจว่าการสัมภាយน์ชุมชนเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์จากจุดยืนของคน ธรรมชาติ ทำให้ฐานะของการศึกษาประวัติศาสตร์เปลี่ยนไป เพราะถ้าชาวบ้าน รับรู้ประวัติศาสตร์ของเข้า ซึ่งเข้าจะมีจิตสำนึกในเอกลักษณ์ของตนร่วมกัน ถูกขึ้น มันคือการพื้นฟูเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของชาวบ้านนั่นเอง ยัง ก่อให้เกิดผลทางด้านความเข้าใจระหว่างปัญญาชนกับชาวบ้านมีสัมพันธภาพ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น” (ยศ สันติสมบัติ, 2542)

อันันท์ กาญจนพันธุ์ ได้เสนอความคิดทางประวัติศาสตร์ว่า “การศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้สร้างปัญหาแก่การเข้าใจสังคมไทย ดังนี้คือการเหง้าของปัญหาเช่น ลักษณะความชำนาญพิเศษ เป็นการศึกษา ประวัติศาสตร์อาชีพ ที่เน้นเหตุการณ์เท่านั้นว่าเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถ ตรวจสอบได้ ผลที่ตามมาคือ ทำให้ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวเฉพาะของ

คุณอุวยิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 18

สถาบันหรือมหานคร” (อันันท์ กานุจันพันธุ์, 2535) พัฒนาการของสังคม ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาเปลี่ยนวิชาออกเป็นสาขาโดยไม่ทำความเข้าใจ ก็ยังกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมมุนย์หรือที่เรียกว่าการศึกษาแบบอาชีพ ซึ่งเข้ามามีบทบาทต่อประเทศไทยพร้อมกับการขยายตัวของจักรวรรดินิยมของอังกฤษ ดังนั้นจึงมีแนวคิดขึ้นมาว่าการศึกษาข้ามสาขาจะทำให้มีเอกภาพของวิชาการมากขึ้นจึงเกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับวิธีการทางมนุษยวิทยา

บทสรุป จากการทบทวนแนวคิดและทิศทางการศึกษาประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นต่าง ๆ ของนักคิดนักวิชาการหลายท่าน ข้างต้น พจะสรุปวิธีการทางประวัติศาสตร์หลัก ๆ ได้ดังนี้

ประการแรก ต้องเปลี่ยนแปลงมุมมองจากประวัติศาสตร์การเมือง ของศูนย์กลาง ไปสู่การศึกษาประวัติศาสตร์ขององค์รวมด้านอื่นๆ หรือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่สำคัญคือการศึกษาประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

ประการที่สอง ต้องเสริมด้วยการมองในมิติทางวัฒนธรรมมากขึ้น หมายความถึงการเคลื่อนไหวทางความคิดซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิง อำนาจที่เรียก “วาทกรรม” เพราะจะทำให้การสื่อความหมายมีนัยแตกต่างกันไป ในแต่ละช่วงสมัยของประวัติศาสตร์

ประการสุดท้าย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ไม่อาจสมบูรณ์ในตัวเองหรือ สามารถแยกศึกษาออกมาต่างหากจากบริบททางสังคมและกระบวนการทาง ประวัติศาสตร์ในวงกว้าง เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของการเคลื่อนไหว ทางความคิด ที่มีความขัดแย้ง ต่อสู้รอบจำและแลกเปลี่ยน มีการผสมผสาน ระหว่างกันและกันอย่างตลอดเวลา

เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์เป็นการ เรื่องการมันเพื่อกระตุ้นความทรงจำ การสัมภาษณ์เป็น “ไดอะเล็กติก” คือเป็นการ ตอบโต้กันไปมาเพื่อบรรลุความจริงมากขึ้น ตรงนี้เองนับเป็นความแตกต่าง

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 19

ระหว่างหลักฐานจากเอกสารและหลักฐานจากบุคคลผู้สัมภาษณ์มีส่วนในการกระตุนความทรงจำที่เคยมีอยู่แล้วลืมไปให้กลับปรากฏอีกด้วยการซักถามการใช้คำและการสร้างสถานการณ์แวดล้อม ผู้สัมภาษณ์จึงทำหน้าที่เหมือนนักจิตวิทยา ที่ดูดคุ้ยลงไปในจิตใจและความทรงจำ

ดังนั้นแนวทางสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์ชุมชนคือรวมกลุ่มผู้เฒ่าเล่าเรื่องต่างๆ นุ่มนวลเหตุของการอพยพ เส้นทางการเดินทาง การเลือกทำเลที่ตั้ง เครื่องข่ายชุมชนดั้งเดิม สภาพภูมิประเทศ การทำมาหากิน ตลอดถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสภาพชีวิตและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

1. การประชุมวิชาการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: เส้นทางสู่อนาคต” วันที่ ๒๕ - ๒๗ เมษายน ๒๕๔๘ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. นัตติพิพัฒนาสุภา. การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่น : ความหมายและความสำคัญ เศรษฐศาสตร์การเมือง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546
3. นิติ เอี่ยวศรีวงศ์. ชาติไทย เมืองไทย แบบเรียนและอนุสาวรีย์ “ว่าด้วยวัฒนธรรม รัชช และรูปการจิตสำนึก, กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ติชน, 2538
4. นิติ เอี่ยวศรีวงศ์ ศรีสักดิ์ วัลลิโภดม เอกวิทย์ ณ คลาง. มองอนาคต : บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนพิศทางสังคมไทย, กรุงเทพ: มูลนิธิภูมิปัญญาไทย, 2536

คู่มือการจัดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 20

จรา妍บรมและจริยธรรมของนักวิจัย

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช. การบริหารงานวิจัย : แนวคิดจากประสบการณ์
รศ.สุชาดา ชินะจิตร. 2545. ธรรมะในการวิจัย.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายของ
จรา妍บรม ไว้ว่า “ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานของ แต่
ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงของสมาชิกอาช
เชียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือ ไม่ก็ได้” และให้ได้ความหมายของคำว่า
จริยธรรมไว้ว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม”

จรา妍บรม และจริยธรรม มีความหมายคล้ายกัน จนบางครั้งก็ใช้
แทนกันได้ พระราชวินิจฉัยว่า จริยะ แปลว่า ความประพฤติ ภริยาที่ควร
ประพฤติ ธรรมคือหลักแห่งคุณความดี รวมความ หมายถึง หลักแห่งความ
ประพฤติที่ดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแห่งตนและสังคม ส่วนจรา妍บรม เป็น
นหลักควบคุมพฤติกรรม เป็นเรื่องที่ควรทำหรือไม่ควรทำในวิชาชีพ

จรา妍บรมและจริยธรรมของนักวิจัย มีไว้เพื่อเป็นเครื่องกำหนด
ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับสังคมส่วนรวม

จรา妍บรมและจริยธรรมนักวิจัย มี 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ จรา妍บรม
นักวิจัยโดยทั่วไป กับจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึง
เฉพาะจรา妍บรมของนักวิจัยทั่วไป

จรา妍บรมของนักวิจัย มีไว้สำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติและ เนื้
นมาตรฐานการศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นรากฐานแห่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของ
นักวิจัย จากที่เสนอโดย จรัส สุวรรณเวลา และคณะ (2534) และสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ พอสรุปได้ดังนี้

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 21

1. นักวิจัยพึงมีความชื่อสัตย์

- ไม่แอบข้ามความคิดของผู้อื่น มาเป็นของตน และมีการอ้างอิงถึงทุกครั้ง ที่กล่าวถึงผลงานหรือความคิดของผู้อื่น
- ไม่ขอรับทุนช้าช่อน แจ้งความจริง และไม่ปิดบังวัตถุประสงค์
- ชื่อสัตย์ต่อสิ่งที่ตนศึกษา ยึดมั่นในวัตถุประสงค์
- มีพื้นความรู้ในสาขาวิชาที่ทำ

2. นักวิจัยพึงมีความรับผิดชอบ

- ทำงานได้สำเร็จตามแผน ตามกำหนดเวลา ตรงตามเป้าหมาย
- เก็บรักษาความลับของข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย เช่น ในกรณีได้รับทุนวิจัยจากบริษัท ซึ่งตกลงปิดเป็นความลับ
- คำนึงถึงผลเสียต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ ทั้งด้านจิตใจ และวัฒนธรรม และเคารพในสิทธิส่วนบุคคล
- ไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของผู้อื่น
- คำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มทดลอง
- คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทุกระดับ จากการเผยแพร่ผลงานของตน

3. นักวิจัยพึงมีใจกว้าง

- มีอิสระในความคิด โดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการวิจัย
- รับฟังความคิดเห็นและคำติชมของผู้อื่น
- ให้ความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริต และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- เคารพศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์

คู่มืออุปกรณ์ประวัติศาสตร์ห้องถินจังหวัดลำปาง 22

4. นักวิจัยพึงมีความยุติธรรม

- ในการแบ่งค่าใช้จ่าย แบ่งค่าตอบแทน
- ในการให้เครดิตต่อหน่วยงานหรือผู้ร่วมงาน

ธรรมาสำหรับนักวิจัย ก็คือจริยธรรมของนักวิจัยนั้นเอง ธรรมา มี 3 ระดับ คือ ระดับศีลธรรม ระดับวัฒนธรรม และระดับคุณธรรม

ระดับศีลธรรม เป็นแบบวิธีปฏิบัติ ซึ่งถ้าประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้อง จะก่อให้เกิดความเสียหาย ถือได้ว่าเป็นการกระทำผิด ถึงขั้นได้รับการลงโทษ ตามระเบียนที่กำหนดหรือผิดกฎหมาย เช่น การลอกเลียนความคิด การปิดบัง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ตน แล้วก่อความเสียหายให้สังคม

ระดับวัฒนธรรม เป็นแบบวิธีปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ของสังคม วงวิชาการ วิชาชีพ การกระทำหรือไม่กระทำไม่ถูกต้อง เช่น การไม่ประพฤติปฏิบัติจากไม่ได้รับการยอมรับในวงสังคมที่เกี่ยวข้อง อาจถึง ขั้นออกจากวงการ เช่น ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเจ้าของทุน

ระดับคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ เป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ช่วยให้ผลงาน มีเกียรติคุณอย่างแท้จริง อย่างน้อยก็สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง

จรรยาบรรณในการวิจัย จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระเบียน วิธี วิจัย เนื่องด้วยในกระบวนการค้นคว้า นักวิจัยจะต้องใกล้ชิดกับสิ่งที่ศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต อาจส่งผลกระทบในทางลบต่อสิ่งที่ศึกษาหากนักวิจัย ขาดความรอบคอบและระมัดระวัง คุณธรรมจริยธรรมจะเป็นตัวกำกับให้ทำวิจัย ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ป้องกันการเกิดความเสียหายต่อวงวิชาการและประเทศ

จรรยาบรรณและจริยธรรมที่มีการละเมิดบ่อย คือ การตีพิมพ์รายงานผลการวิจัยโดยไม่ได้ทำการทดลองจริง หรือการตกแต่งผลการวิจัยให้ผิดไปจากข้อมูลจริง การแอบอ้างผลงานวิจัยของผู้อื่นเป็นของตน (ขโมยผลงาน) การไม่ยอมความคิดของผู้อื่น

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 23

ประวัติด้านจริยธรรมของนักวิจัยจะเป็นเรื่องสำคัญ และอาจถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นในอนาคต เมื่อสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแห่งความดีงาม

ตัวอย่างความบกพร่องและข้อผิดพลาดของนักวิจัย ได้แก่

1. ไม่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอ ในการทำวิจัยเรื่องนี้
2. วางแผนมีความตื้นและแนวทางวิจัยผิดพลาด ไม่สัมพันธ์ระหว่างผลและเหตุ ทำให้ได้ผลงานวิจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ทำให้เกิดความเสียหายเมื่อนำผลงานวิจัยไปใช้
3. ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงวางแผนการทำวิจัยผิด หรือไม่มีระเบียบวิธีวิจัยที่จะทำวิจัยเรื่องนี้ได้ ก็พยายามหาวิธีผิดหลักวิทยาศาสตร์มาทำ
4. ระเบียบวิธีวิจัยถูกต้อง แต่มีการผ่อนปรนหรือตั้งเกินไป เช่น ไม่เลือกตัวอย่างสำรองไว้ หรือเลือกตามอำเภอใจ
5. ไม่ควบคุมปัจจัยต่างๆ ให้ครบถ้วน ไม่จดบันทึกปรากฏการณ์อย่างละเอียดและถูกต้องเพียงพอ
6. ไม่ทำตามแผนวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย
7. ตีความข้อมูลต่างๆ ตามอำเภอใจ เกินกว่าที่ข้อมูลนั้นครอบคลุม
8. ไม่รักษาความลับ หรือความเชื่อและความศรัทธาของผู้ให้ข้อมูล

คุณสมบัติที่ดีของนักวิจัย จะประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเที่ยงธรรม ความอิสระทางความเชื่อ ความสามารถในการวิจัย และมีมาตรฐานวิชาการ แม้จะมีอิสระเสรีภาพทางวิชาการ นักวิจัยพึงควรวางแผนของตนให้สมดุลตามฐานะในอาชีพการงานกับนักวิชาการ นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม เช่น มีความรับผิดชอบต่อผลงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงทั้งผลประโยชน์และผลเสีย ที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งด้านจิตใจ

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 24

วัฒนธรรม ไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ให้ผู้อื่น ผลิตผลงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ปราศจากคติ ไม่มีการรายงานเท็จ ไม่มีการแอบย้าง เป็นคนใจกว้างเปิดรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ขณะเดียวกันก็ให้ความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตอย่างสร้างสรรค์ และเคราะห์ในความคิดของผู้อื่น nokjagan นักงานนี้ยังต้องให้ความเป็นธรรมต่อการให้ผลประโยชน์และเครดิตผู้ให้ทุน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้วิจัยหยุดพักการใช้แนวคิดหรือทฤษฎีที่ได้ศึกษามาไว้ชั่วคราว โดยนำตัวเองเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์และพยายามเข้าให้ถึงวิธีอธิบายปรากฏการณ์แบบคนใน (Insider) โดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

การสังเกต (Observation) การสังเกตในวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ

1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการกระทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (note taking) ด้วย

2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมหรือกิจกรรมกับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าตนเพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ ซึ่งอาจใช้ในระยะแรกของการวิจัยแล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะหลัง

การสังเกตโดยปกติมีสิ่งที่ต้องสังเกตอยู่ 6 ประการ ได้แก่

คุณภาพวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 25

1. การกระทำ คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน
2. แบบแผนการกระทำ คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนจนเป็นแบบแผน ชี้ให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก
3. ความหมาย คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผน พฤติกรรมนั้น
4. ความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนั้น
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก คือ การที่บุคคลยอมร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ
6. สภาพสังคม คือ ภาพรวมทุกแง่ทุกมุมที่สามารถประเมินได้

การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ มีหลายประเภท อาจแบ่งได้ดังนี้

1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว โดยปกตินักวิจัยเชิงคุณภาพมักจะไม่ใช้วิธีการนี้เป็นหลัก เพราะไม่ได้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอโดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรม ความหมายและความรู้สึกนึกคิด

2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์

คู่มือ>yawiจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง26

แบบเจาะลึก (indepth interview) การตะล่อมกล่อมเกล้า (probe) เป็นการชักถามที่ลึกซึ้งกว่าส่วนลึกของความคิดอ่อนน้อมถ่อมตน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเฉพาะจง เพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงียบฟัง (eavesdropping) จากคำสนทนาก่อนหน้าของผู้อื่น โดยผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเองก็เป็นเทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง ตลอดจนการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 8 - 12 คน ที่มีคุณลักษณะทางประการคล้ายคลึงกัน

ในการสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือการแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาก่อนหน้าอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก เพื่อรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์จึงมี ๒ แบบ ได้แก่

- 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ได้แก่

- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview)
- การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview)
- การสัมภาษณ์แบบคลินิก (Clinical interview)
- การตะล่อมกล่อมเกล้า/การชักลึกข้อมูล (Probe)
- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview)

นักเรียนควรเลือกการสัมภาษณ์ตามจุดมุ่งหมายของตน แบบใดแบบหนึ่งหรือผสมกันแต่ก่อนที่จะสัมภาษณ์ควรมีการเตรียมตัวดังดังนี้

- ไม่บอกว่าเป็นคริ (Covert Role)
- บอกว่าเป็นคริ (Overt Role)

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 27

แต่แน่นำว่า นักเรียนควรบอกว่า เราเป็นใคร จะเป็นการดีกว่าไม่บอก

1. วางแผนเสี่ยง ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกตเพื่อไม่ให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเราเป็นคนแปลกปลอมเข้ามา

2. หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ชาวบ้านหรือผู้ต้องบูรุสึกอึดอัด และจำเป็นต้องปักป้องตนเอง เช่น เรื่องหนึ่สิน เรื่องน่าอับอายของครอบครัวและชุมชน

3. อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน

4. หากคนหนึ่งเป็นผู้ริบบันแนะนำให้รู้จักกับชาวบ้าน

5. เมื่อมีความรู้สึกอึดอัด ให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติธรรมชาติ เพราะเรา กำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ ชาวบ้านเองก็อึดอัดเช่นเดียวกับเรา ความอึดอัด ไม่ได้หมายถึงความลึกลับในการสร้างความสัมพันธ์

6. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างส่งบและพร้อมที่จะช่วยเหลือ จะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น

7. เป็นมิตรกับทุกคน

วิธีการอื่น ๆ นอกจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว อาจใช้วิธีการอื่น ๆ ได้ เช่น แบบสำรวจ แบบสอบถาม การศึกษาจากเอกสารซึ่งปักติดแนกเป็นเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง โดยเอกสารชั้นต้น คือ เอกสารที่เป็นต้นฉบับ ส่วนเอกสารชั้นรอง คือ เอกสารที่มีผู้ร่วมรวมเอาไว้แล้ว

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยอาจใช้อุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียงหรือวีดีโอเทป เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

คู่มือวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 28

หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญ ที่เสียสละและสนับสนุนการทำวิจัยให้ประสบความสำเร็จ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางได้กำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบของการทำวิจัยให้แก่นักเรียน จึงมีภาระหลัก ๆ 4 ประการ คือ

- การติดต่อประสานงาน เช่น ติดต่อกับโครงการ
- การจัดการและอำนวยความสะดวก
- การพานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การประชุมนำเสนอผลงานทัศนคติ

ศึกษา

- การจัดทำเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ ข้อเสนอ โครงการ รายงานความก้าวหน้า รายงานการเงิน

การจัดทำรายงานความก้าวหน้า

รายงานความก้าวหน้าเป็นการสรุปความก้าวหน้าของการวิจัย หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยไปแล้ว 3 เดือน โดยจัดทำในรูปแบบตามเอกสารรายงานความก้าวหน้าในภาคผนวก ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลของผู้วิจัย วัตถุประสงค์ ความก้าวหน้า และปัญหาและอุปสรรค

การนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เป็นการรายงานทุกขั้นตอนของการทำวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและความเชื่อถือในผลงานวิจัย ทั้งนี้ กลุ่มผู้ดำเนินงานวิจัยของแต่ละโครงการต้องนำเสนอผลงาน 2 รูปแบบ คือ 1) งานเขียน เช่น สารคดีเชิงทฤษฎี หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน และ 2) สื่อ

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 29

สร้างสรรค์ ความความสนใจและความอนุดของนักเรียน เช่น หนังสั้น ละครสั้น เรื่อง ไซต์ เป็นต้น โดยงานวิจัยนับสมบูรณ์ในรูปแบบของงานเขียนนั้นควรจะครอบคลุมสาระสำคัญ ดังนี้

- ชื่อเรื่อง (Title)
- ชื่อผู้เขียน (Author)
- ชื่อnamสกุลเต็มของผู้วิจัยทุกคน ได้แก่ นักเรียน ครุฑ์ ปรีกษา ชื่อโรงเรียน จังหวัด และรหัสไปรษณีย์
- เนื้อหา (Text)
 - ก. ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัย
 - บ. แนวทางในการดำเนินงานวิจัย การเก็บข้อมูลจากชุมชน การสัมภาษณ์ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
 - ค. การนำเสนอผลการวิจัย ให้เน้นเฉพาะประเด็นที่สำคัญ อันประกอบด้วยข้อมูล และผลจากการวิเคราะห์
 - ง. การสรุปผล คือ การระบุผลที่ได้จากการวิจัย ซึ่งต้อง ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
 - จ. การให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้ทราบว่า ผลการวิจัย จะช่วยแก้ไข หรือขัดปัญหาที่มีมาแต่เดิมอย่างไร และควรนำเสนอ เทพะประเด็นใหม่
 - ฉ. กิตติกรรมประกาศ การเขียนกิตติกรรมประกาศเป็นการ แสดงความขอบคุณแก่ผู้ช่วยเหลือให้ทำงานวิจัยสำเร็จ แต่ไม่ได้เป็น ผู้ร่วมงานด้วย เช่น บุคคลผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานสนับสนุนทุน
 - ช. เอกสารอ้างอิง และบรรณานุกรม เป็นการจัดทำบัญชี รายชื่อ เอกสาร หลักฐานทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัย การอ้างอิง ในเนื้อเรื่องใช้ระบบชื่อและปี เช่น จินดา (2536) รายงานว่า.... หรือ

คู่มือวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 30

(จันดา, 2536)

ในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานวิจัย ควรเริ่มจากฉบับร่าง นำเสนอรายงานฉบับร่างต่อที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ หรือนักวิชาการที่โรงเรียนสามารถติดต่อได้และคุณครูในโรงเรียน เพื่อช่วยกัน สังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ กระบวนการกลุ่มจะช่วยแปลผลข้อมูลเป็น ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากการ ประชุมระดมความคิดเห็นไปใช้ในการปรับแก้เนื้อหาในรายงาน แล้วจัดทำ เป็น รายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ จัดส่งให้ทีมประสานงานชุดโครงการ ยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน 5 ชุด ภายในเดือนกันยายน 2552 ซึ่งทีมประสานงานชุดโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัด ลำปาง จะเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ความสัมฤทธิ์ผลของการวิจัยจาก รายงานผลการดำเนินงานวิจัย และคัดเลือกเป็นโครงการเด่นด้านผลงานวิจัย

การเขียนสารคดีเชิงบทความ

การนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ทางโครงการยุววิจัย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปางระบุให้ผู้ทำวิจัยนำเสนอผลงาน 2 รูปแบบ ก่อร่างกาย สื่อสร้างสรรค์ และงานเขียน

การบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่านการเขียนในรูปแบบของ สารคดีเชิงบทความไม่มีการจำกัดด้วยกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ผู้เขียนสามารถใช้ ความคิดสร้างสรรค์ในงานของตนได้โดยอิสระ และอาศัยศิลปะในการเรียงร้อย ถ้อยคำให้มีความพิถีพิถันมากยิ่งขึ้น

การเขียนสารคดีเริ่มด้วยการเลือกประเด็นที่สนใจ แล้วจึงกำหนด ขอบเขตของเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล ในการเก็บข้อมูลนั้นอาจ ต้องลงพื้นที่จริงหลายครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และ อิกรายหนึ่ง การลงพื้นที่เก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องนั้นอาจให้แนวคิดหรือมุมมองที่

คุณมีอยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 31

หลักหลาຍแก่ผู้เขียน หลังจากเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนตามที่ต้องการแล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เก็บรวบรวมเป็นงานเขียนสารคดี

เนื้อหาของการเขียนสารคดีเพื่อการรายงานผลการวิจัยที่เสนอไว้ ข้างต้น จะช่วยเป็นแนวทางให้งานเขียนมีความครบถ้วน แต่ไม่กำหนดว่าต้องเขียนเรียงไปตามลำดับหัวข้อ เพราะท่วงทำนองการเขียนของแต่ละบุคคลนั้น ต่างกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสามารถที่จะถ่ายทอดเนื้อความให้ผู้อ่านเห็นภาพได้โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับรูปแบบที่เป็นทางการ เมื่อผ่านเข้าและกับการเรียบเรียงอย่างพิถีพิถันแล้ว งานเขียนจะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างสารคดีเรื่อง ใจสวยงามแม่สระบุรี ของ ภูสินิตา สืบหล้า เจ้าของผลงาน เสน่ห์วันวาร เล่าขานเมืองเล็ก (เอกสารฉบับเต็มปรากฏในภาคผนวก)

ที่แม่สระบุรี โลกเหมือนจะหมุนเข้ากับที่อื่น บนที่ราบบริมฝั่งแม่น้ำยวม อำเภอขนาดใหญ่ห่างจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน ๑๖๔ กิโลเมตรแห่งนี้ ในอดีตถูกโอดเดียวด้วยหนทางแสนทุรกันดาร คนเดินทางที่เดินดันมาถึงเมืองสัก ๓๐ - ๔๐ ปีก่อน ต้องย้อนด้วยทางเดียว คือเดินทางขึ้นภูสินิตา ที่ตั้งตระหง่านอยู่ในเมืองที่มีแต่ป่าดิบ คงคำได้อย่างไร

งานเขียนขึ้นนี้ออกเดล้ำความเป็นมาของเรื่องราวได้อย่างกลมกลืนผ่านลีลาการเขียนที่กระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน ด้วยการพาย้อนกลับไปสู่ช่วงเวลาในอดีต ทึ่งยั้งแสดงออกถึงความเอาใจใส่ในการค้นคว้า ศึกษาข้อมูลมาเป็นอย่างดีทั้งทางเอกสาร

แม่สระบุรีมีชื่อในประวัติศาสตร์ล้านนาว่าเมืองยวม ได้ เป็นที่ตั้งของชุมชนมาไม่น้อยกว่า ๕๙๐ ปีแล้วตั้งแต่สมัยพระเจ้าติดโลกราช เมืองยวมได้หรือเมืองยวมสมัยนั้นเป็นเมืองหน้าด่านขึ้นตรงต่อเชียงใหม่ พ่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ พระเจ้าอินทิชรานันท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่ ทรงแต่งตั้งให้ชานภัคเป็นผู้ครองเมืองแม่ส่องสอน ยุคนี้เองที่เมืองยวมมาอยู่ได้จากการปักครรชของเมืองสอนในฐานะเมืองรอง แต่พระเจ้าที่คัลลัยกับขุนยวม เมืองยวมจึงได้ชื่อใหม่ว่า “แม่สระบุรี” ตามชื่อน้ำแม่สระบุรี แม่น้ำอีกสายที่ไหลเดินผ่านเมืองนี้

และการลงพื้นที่

ของก้าวหน้าเมือง

เราทุกคนมีความเป็นเด็กชั้นอยุ่และไม่ควรละเลย จักรยานปัจจุบันนี้มีมาให้เบิกบาน ฉันมีหลายเส้นทางที่อยากสำรวจ แต่ต้องทำตัวชุกชุมของแขกสักหน่อย การทำเช่นนี้ทำให้เราเจอกันมุ่งไป โดยบังเอญพร้อมกับความตื่นเต้น แผนที่ไม่จำเป็นหรือกันว่า มันเป็นการค้นพบที่ได้เดียวเกินไป ยังมีผู้คนมากมายให้ได้ตามผูกมิตรมากกว่า กันหน้าก้มตาอยู่คนเดียว

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการเขียนสารคดี คือ การอ้างอิงข้อมูลจากบุคคล หรือหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้จริง จึงจำเป็นต้องระบุชื่อ และที่มาของแหล่งข้อมูลให้ชัดเจน และอาจเปลี่ยนบรรยายศาสตร์ของการเขียน ได้ด้วยการแทรกบทสนทนาระหว่างการเก็บข้อมูล

พ่อของลุงรามจันมาราจากอินเดีย ลุงดันดันมาขายผ้าในอำเภอปี พ.ศ. ๒๕๑๕ “เม่แต่ป้าทั้งนั้น ไม่เห็นมีบ้านคน ในใจคิดว่าอย...ไม่อยากมาอีกแล้ว” ลุงเล่ารามณ์ดี ตอนนั้นลุงรามจันติดว่าคงขายผ้าไม่ได้แล้ว แต่การณ์กลับเป็นว่า “ขายผ้าในแม่สะเรียงได้ห้าพัน ไปเมื่อถ่องส่องได้หันเดียว”

แม่สะเรียงมีลูกสาวชื่อนมื่นลุงรามจันบิดโกรหังแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ลุงหอยบอัลนั้มรูปถ่ายขาวดำส่งให้ฉันอย่างกระตือรือร้น เป็นภาพการเปิดตัวแม่สะเรียงรามาอย่างเป็นทางการ ผู้คนให้การต้อนรับอุ่นหนา ฝาดัง ฉันพยายามเพ่งมองไปสัมผอรหังในรูปถ่ายว่าลุงรามจันน้ำหนังอะไรมากขยันให้คนดู ซึ่งขายวัย ๙๕ ปีก็จำไม่ได้

“พูมานสว่างวงศ์ สุดหัวใจ กับสูบเกงกองคะ” ฉันอ่านออกเสียงลุงรามจันหัวเราะลั้น

กิจการโกรหังชบเชาและปิดตัวเองลงเมื่อไฟฟ้านำที่วีเช้ามา ส่วนลุงรามจันบัดนี้กลับเป็นคนแม่สะเรียงไปแล้ว

คุณอุรุวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 33

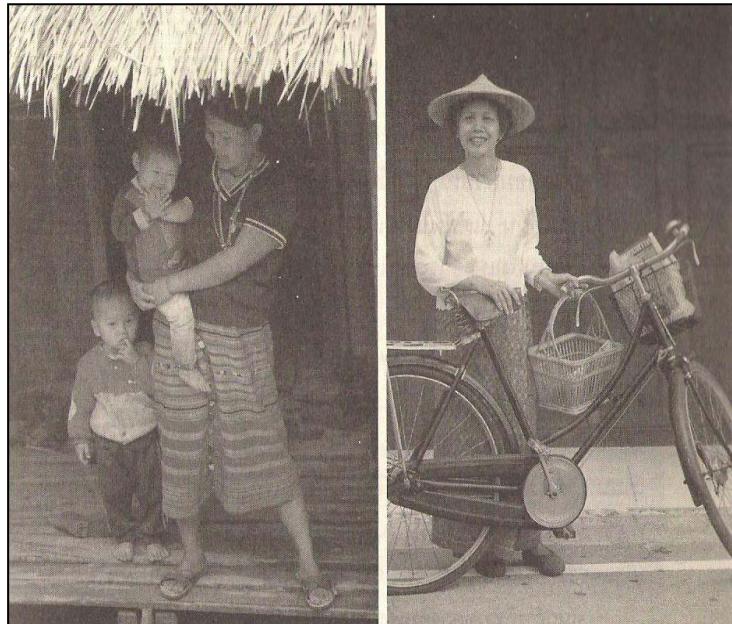
นอกจกการแทรกบทสนทนา เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจในการบรรยาย
ความแล้ว การใช้ถ้อยคำ สำนวน หรือความเบรีบทกีช่วยเพิ่มอรรถรส ในการ
อ่านให้มากขึ้นดังตัวอย่างต่อไปนี้

รถโดยสารแบบหวานเย็นสายเชียงใหม่-แม่สะเรียง-แม่ย่องส่อนแล่น
ตะบึงคูบุนทางหลวงหมายเลข ๑๐๘ ชั่งต่องีช์เวลา ๔ ชั่วโมง
กับระยะทาง ๑๙๑ กิโลเมตรจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ย่องส่อน ช่วงขึ้นเขารถจะแล่นเอียราวกับคนขับกำลังใจด้วย
ขบคิดถึงปัญหาที่ค้างคาน พอทางลงเข้าเท่านั้นละ เข้าเหมือนคิดอะไร
ออกสักอย่าง คันเร่งจะถูกกดลงไปราวกับปัญหาต้องได้รับการคลี่คลาย
เดียวันนั้น ฉันนั่งอยู่ตรงเบาะยางหลังสุดกับหญิงกระรี่ยงสองคน เรา
ถูกเหวี่ยงไปข้างที่ขวาที่จนกล้ายเป็นเรื่องสนุก ไม่เห็นใครกังวลเลยสักนิด

คู่มืออุปกรณ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 34

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของสารคดี คือ การให้ภาพประกอบที่สวยงาม ผู้เขียนจึงควรให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพ และการคัดเลือกภาพเพื่อนำเสนอ เนื่องจาก ภาพที่ดีนั้นสามารถแทนคำพูดได้นับพัน

ตัวอย่างการอ้างอิงด้วยภาพพร้อมคำอธิบาย

(ซ้าย) ชาวบ้านที่บ้านต้นจิ้วเป็นชาวกะเหรี่ยงบ่อร์ ชนเผ่ากะเหรี่ยงนับว่า
มีจำนวนมากที่สุดในบริเวณชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในแม่ฮ่องสอน
(ขวา) คุณป้าแต่งชุดไทยใหญ่ไปทำบุญที่วัดมาแล้ว ชาวไทยใหญ่ในแม่สะเรียง
มีบรรพบุรุษอพยพมาจากการอพยพในพม่า เข้ามาทำไม้และค้าขายในตัวอำเภอ

คุณอุวยิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 35

การจัดทำสรุประยงานการเงิน

ในการปิดโครงการ ผู้วิจัยจะต้องจัดทำเอกสารสรุปค่าใช้จ่ายจำนวน 1 ชุด ส่งให้โครงการ ตามรูปแบบที่ให้มา ดังรูปแบบในภาคผนวก ซึ่งแสดงการใช้เงินในหมวดต่าง ๆ

การจัดทำเอกสารการใช้เงินของ โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

การใช้เงินในการทำวิจัย สกอ.ให้ความเชื่อถืออาจารย์ที่ปรึกษา ในฐานะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการทำงาน กับทั้งยังเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต

โครงการยุววิจัย จึงมอบภาระให้อาจารย์ที่ปรึกษาเก็บหลักฐานการใช้จ่ายเงินในโครงการทั้งหมด คือ ค่าตอบแทน (ใช้ใบสำคัญรับเงิน) ค่าวัสดุ อุปกรณ์ ค่าใช้สอย และค่าอื่น (ใบเสร็จรับเงิน) ๆ โดยเก็บไว้เป็นหลักฐาน 5 ปี หลังจากสิ้นสุดการวิจัยในโครงการนั้น ๆ และพร้อมให้ตรวจสอบได้

ในกรณีเดินทางออกไปนอกสถานที่ จะมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าอาหารกลางวัน ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้ที่ได้ระบุไว้แล้วในแผนการดำเนินงานของโครงการที่เสนอไว้ ให้ใช้ใบสำคัญรับเงินหรือใบสำคัญแทนใบเสร็จ แนบพร้อมกับแบบฟอร์มบันทึกการเดินทางโดยสรุป

ในกรณีค่าใช้จ่ายบางรายการ ไม่สามารถเรียกใบเสร็จรับเงินจาก ร้านค้าได้ หรือได้แก่ “บิลเงินสด” ซึ่งมีรายละเอียดไม่ครบถ้วน ให้ใช้ใบสำคัญแทนใบเสร็จ ทั้งนี้ใบเสร็จรับเงินที่ถูกต้อง มีรายละเอียดดังนี้คือ มีชื่อและที่อยู่ของผู้ขายสินค้า มีเลขประจำตัวผู้เสียภาษี, เล่มที่, เลขที่ของใบเสร็จรับเงิน และวันที่ที่ออกเอกสาร, ระบุรายการและจำนวนของสินค้า, จำนวนเงินค่าสินค้า / บริการ ทั้งตัวเลขและตัวอักษรกำกับ, และมีลายมือชื่อผู้รับเงิน

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 36

การจัดทำเอกสารทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญ และถือเป็นหน้าที่อันหนึ่งของผู้วิจัย ซึ่งจัดทำไว้เพื่อเป็นหลักฐานการใช้เงิน ที่พร้อมให้ตรวจสอบได้ โดยอาจจะให้นักเรียนทำให้ก็ได้เพื่อเป็นการฝึกทักษะการจัดทำบัญชีการเงิน

การจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูลงานวิจัย

ในการปิดโครงการ ผู้วิจัยจะต้องจัดทำแผ่นบันทึกข้อมูล หรือ CD-ROM จำนวน 1 แผ่น โดยข้อมูลที่ถูกบันทึกในแผ่นประกอบด้วย การรายงานผลการวิจัย เอกสารประกอบอื่น ๆ หากมี

การปิดโครงการ

การปิดโครงการ หมายถึง ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารต่าง ๆ ตามข้อตกลง และส่งให้สกุ. เสร็จเรียบร้อย พร้อมจดหมายแจ้งปิดโครงการ

ภาคผนวก
รูปแบบของเอกสารต่าง ๆ

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 38

รายงานความก้าวหน้าโครงการนิเทศน์

สัญญาเลขที่ :
ชื่อโครงการ :
โรงเรียน :
อาจารย์ที่ปรึกษา :
ผู้วิจัย : 1.)..... 2.).....

วัตถุประสงค์โครงการนิเทศน์ : (ตามสัญญา)
.....

ความก้าวหน้าโครงการนิเทศน์ : (อธิบายให้ทราบว่า ได้ทำวิจัยอะไรไปบ้างแล้ว มีความก้าวหน้าเมื่อเทียบกับแผนงานในข้อเสนอโครงการอย่างไรบ้าง)
.....

ปัญหาและอุปสรรค :
.....

.....
(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการนิเทศน์

...../...../.....

หมายเหตุ จัดทำรายงานความก้าวหน้าประมาณ 2 หน้ากระดาษ A 4
ส่งโครงการนิเทศน์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง หลังจากเช็คสัญญาแล้ว 3 เดือน โดย

คุณอุ่นนิจัยประวัติศาสตร์ห้องถิ่นจังหวัดลำปาง 39

จัดส่งทางไปรษณีย์ / แฟกซ์ 054-241054 หรือ E-mail : yuvavijai@hotmail.com

รูปแบบป้ายงานฉบับสมบูรณ์

ปกนอ ก และ ปกนใน

สัญญาเลขที่

**โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัด
ลำปางฉบับสมบูรณ์**

โครงการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

โรงเรียน

คณะผู้วิจัย

1.....

2.....

3.....

เดือน ปี ที่ทำเสร็จ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.)

ปกนอ ก ใช้กระดาษสีเหลืองนวล ตัวหนังสือสีดำ

ปกนใน ใช้กระดาษขาวธรรมด้า

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 40

รายงานการเงินโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

ลักษณะเลขที่ :

โครงการงานวิจัย :

โรงเรียน :

ระยะเวลา

เดือน

ตั้งแต่วันที่

ถึงวันที่

งบประมาณรวม.....บาท

รายการ	งบประมาณที่ได้	จ่ายจริง	คงเหลือ
1. ค่าตอบแทนอาจารย์ที่ปรึกษา	3,000.00	3,000.00	0.00
2. ค่าวัสดุ	xxxxx	xxxx	xxx
2.1 ค่าอุปกรณ์	xxxxx	xxxx	xxx
3. ค่าใช้สอย			
3.1 ค่าเดินทาง			
3.2 ค่าถ่ายเอกสาร			
รวม			

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการยุววิจัย

...../...../.....

หมายเหตุ รายงานการเงินนี้จัดทำแยกกับรายงานผลการวิจัย แต่ส่งพร้อมกัน

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 41

ในกรณีที่โครงการนี้เงินคงเหลือ ให้ส่งคืน โครงการ แบบฟอร์มรายงานการเดินทาง

โครงการ.....

เรื่อง.....

วันที่ เวลา

สถานที่ จังหวัด

ผู้เดินทาง	เบอร์โทรศัพท์	วัตถุประสงค์ในการเดินทาง
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

หมายเหตุ : ใช้เป็นเอกสารประกอบการจ่ายเงิน

គំរូយុវវិជ្ជយប្រវតិសាស្ត្រទៅកិនជំងឺវគ្គលាប៉ាង 42

ใบสำคัญแทนใบเสร็จ

วันที่.....

โครงงานยุววิจัย เรื่อง

.....

ข้าพเจ้า ตำแหน่ง

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน

..... โทรศัพท์

รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
รวมทั้งสิ้น		

รวมทั้งสิ้น (ตัวอักษร).....

ข้าพเจ้า..... อาจารย์ที่ปรึกษาโครงงานยุววิจัย
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ขอรับรองว่ารายจ่ายข้างต้นนี้ ผู้รับเงินไม่
สามารถออกใบเสร็จให้ได้

ลงชื่อ..... ผู้รับเงิน ลงชื่อ..... ผู้จ่ายเงิน

(.....) (.....)

...../...../...../...../.....

หมายเหตุ ใบสำคัญแทนใบเสร็จ ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถเรียกใบเสร็จรับเงิน
จากทางร้านค้าได้ หรือมิลเงินสดที่มีรายละเอียดไม่ครบถ้วน ใช้ได้ไม่เกิน
1,000 บาท ต่อใบรับรองแทนใบสำคัญรับเงิน 1 ใบ

คุณอุยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง43

ใบสำคัญรับเงิน

ชื่อโครงการ

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

ชื่อพ่อเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) _____

ที่อยู่/สถานที่ทำงาน _____

โทรศัพท์ _____ เลขบัตรประจำตัวประชาชน

ออกให้โดย _____ ได้รับเงินดังรายการต่อไปนี้

รายการ	จำนวนเงิน	
หมายเหตุ :		
รวม		

จำนวนเงิน (ตัวอักษร) _____

(ลงชื่อ).....ผู้รับเงิน

(ลงชื่อ).....เจ้าของเงิน

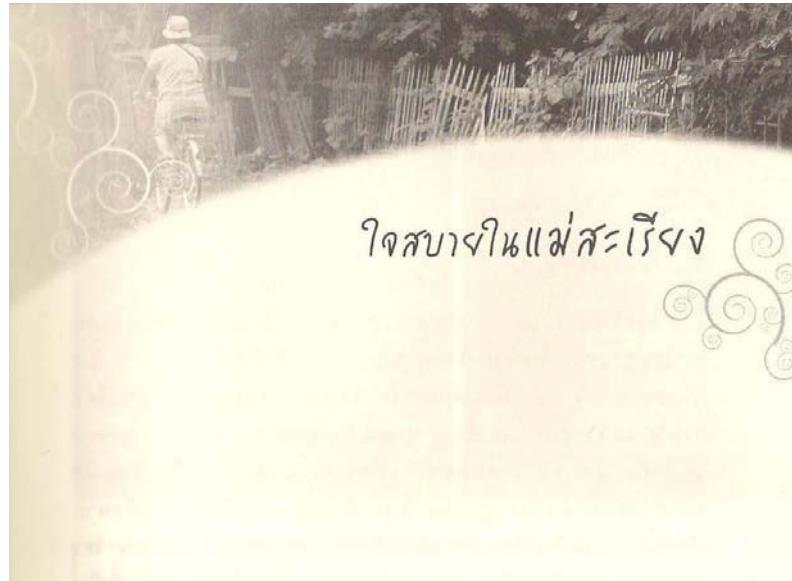
()

(ครุฑ์ปรีกษา โครงการอนุวัจัย)

คู่มืออนุวัจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 44

ตัวอย่างการเขียนสารคดีเชิงบทความ

คู่มือภูมิปัญปร่าวติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 45

ໃຈສບາດໃນແມ່ສະເຮົາງ

ທີ່ແມ່ສະເຮົາງ ໂຄງເໝືອນຈະໝຸນຫັກວ່າທີ່ອື່ນ ບໍນທີ່ຈານວິນ ຜ່ານແມ່ນໜ້າຍວມ ຄຳເມອຂາດໃໝ່ຢູ່ໜ້າງຈາກຈັງຫວັດແມ່ຂອງສອນ ១៦៥ ກີໂລເມຕະແໜ່ງນີ້ ໃນອົດຕຸກໂຄດເຕິ່ງຕ້າຍຫນທາງແສນ ທຸກັນດາ ດາວໂຫຼວງ ດັນທີ່ຕັ້ນຕັ້ນມາເຖິງເນື້ອສັກ ៣០ - ៤០ ປີກ່ອນ ຕ້ອງຍັ້ນຕັ້ງຄຳມາກັບຕົວເອງວ່າຈະອູ້ໃນເມືອງທີ່ມີແຕ່ປາດີບ ດັດນຳໄດ້ອ່າຍ່າງໄວ

ເຄົາເຫັ້ນຈິງ ຈຸ່ງມີຄົນອູ້ໄດ້ ອູ້ແບບເຮືອນ່າຍດັ່ງກວດລອງ ໃຫລຂອງແມ່ນ້າຍວມ ທ່ານກາລາງຄວາມໜາກໜາລາຍອັນນ່າທີ່ ຂອງຊັນຫາຕີທີ່ຕ່ອນເນື່ອມາຈາກຍຸດເໝືອງແຮ່ແລະທຳໄມ້ ແມ່ສະເຮົາງຈຶ່ງມີທັງກະເຮົາງໄປວົງ ກະເຮົາງສະກອງ ລະວ້າ ໄທຍ-ໃໝ່ ພມ່າ ມອຄູ ຈືນ ແລະອືນເດືຍ ຜູ້ເກີດ ເດີບໂທທີ່ນີ້ ແລະກົງລື້ນລົມໃນທຸບເຫາແໜ່ງນີ້

ຈະວ່າໄປ ແມ່ສະເຮົາງໄມ້ໃຫ້ເມືອງທີ່ອື່ນເຖິງເສີຍທີ່ເດືອນ

ກູ້ກໍາຕົວ ສີບຂອງວາ ១៨

* ກຸລື້ດາ ສິບທຳ. (2551). ເສັ່ນໜ້າວວາ ເລ່າຂານມືອງເລື້ອກ. ກຽມທພາ: ສ້າງສະບັບບຸກົດສ.

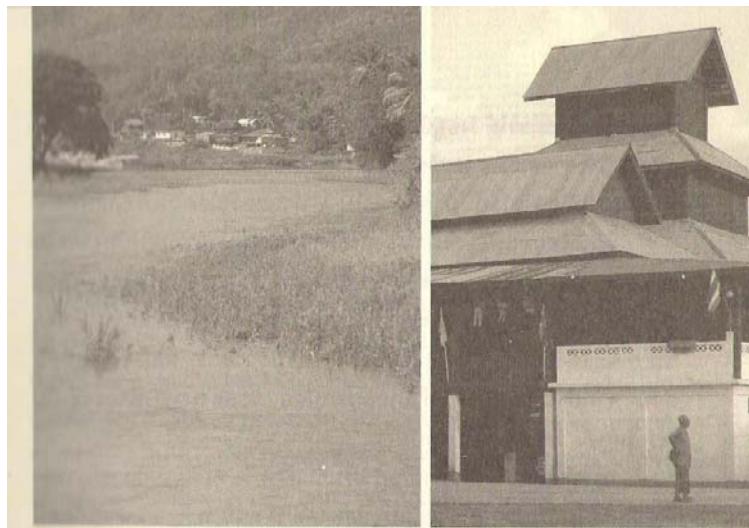
ຄຸນືອຍົວວິຈີຍປະວັດສາສົດຮ້ອງຄືນຈັງຫວັດລໍາປາງ46

แต่ท่ามกลางความสงบนิ่ง อากาศในห้องทุ่ง แม่น้ำ และภูเขา
นี่คือสถานที่ที่ไม่น่าไปไหนไก่กินกว่าจะท่องให้ทัวหัวใจหัวใจของ
ตัวเอง

วันวาระของเมืองเก็ง

รถโดยสารแบบหวานเย็นสายเชียงใหม่-แม่สระบุรี-แม่ส่องสอนล่น
ตะปึงอยู่บนทางหลวงหมายเลข ๑๐๘ ชั่งต้องใช้เวลา ๔ ชั่วโมง
กับระยะทาง ๑๘๑ กิโลเมตรจากจังหวัดเชียงใหม่ไปข้าวขับแม่สระบุรี
จังหวัดแม่ส่องสอน ช่วงขึ้นเขาจะลento อีกทั้งราวกับคนขับกำลังใจด้วย
ขบคิดถึงปัญหาที่ค้างคาน พอทางลงเข้าเท่านั้นละ เขานะมีอนคิดอะไร
ออกลูกอย่าง คันเร่งจะถูกกดลงไปราวกับปัญหาต้องได้รับการคลาย
เดียวันนั้น ฉันนั่งอยู่ตรงเบาะยาวหลังสุดกับหญิงกระรี่ยงสองคน เราก
ถูกหน่วยไปข้าวที่ขาวที่จันกลาภเป็นเรื่องสนุก ไม่เห็นใครกันเลยลักนิด
ที่ท่ารถเป็นลานดินถูกรังโลง ๆ แม่สระบุรีต้องรับฉันด้วยแสงแผลด
ร้อนเปรี้ยงบนศรีระ ฉันเดินแต่ร้อนยังไม่นานก็ได้ที่พักเป็นโรงแรมไม้สักเล็ก ๆ
บนถนนแหล่งพาณิชย์ อาการร้อนทำให้ความอยากรู้อยากเห็นแตกพ่าย
ฉันจึงขึ้นรถอยู่บนระเบียงหลังห้อง มองแม่น้ำสายเล็ก ๆ ไหลไปทาง
ทิศใต้แทน

แม่สระบุรีมีชื่อในประวัติศาสตร์ล้านนาว่าเมืองยวน ได้ เป็นที่ตั้ง
ของชุมชนมาไม่น้อยกว่า ๕๒๐ ปีแล้วตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช เมือง
ยวนได้ห้ามเมืองยวนสมัยนั้นเป็นเมืองหน้าด่านขึ้นตรงต่อเชียงใหม่ พอก
มาในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ พระเจ้าอินทิชรานันท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่ ทรง
แต่งตั้งให้ชานภัคเป็นผู้ครองเมืองแม่ส่องสอน ยุคหนึ่งที่เมืองยวนมา
อยู่ได้จากการปักครองของขอมแม่ส่องสอนในฐานะเมืองรอง แต่พระเจ้าที่คล้าย
กับชุมยวน เมืองยวนจึงได้ชื่อใหม่ว่า “แม่สระบุรี” ตามชื่อน้ำแม่สระบุรี
แม่น้ำอีกสายที่ไหลเดินผ่านเมืองนี้

ท่าฯ แม่น้ำยامที่ในอดีตเคยลึกและกว้างกว้างขนาดล่องชุงผ่านไปออกแม่น้ำส涔ละวินได้ กันนี้กับกลับเป็นดินเป็นหินให้เหลืออื่น

(ขวา) ศาลาการเปรียญศิลปะไทยในทุ่งช่องวัดของชุงหรือวัดอุทธบารามดู ดูเรียบง่ายด้วยเป็นอาคารไม้หลังศาลาสังกะสี แต่ก็ข้องชั้นกันอย่างน่าดึงดูด

น้ำแม่สะเรียงมาจากคำว่าแม่สะริน ทำริบคือการทำท่อประปา ของคนสมัยก่อน โดยปล่อยน้ำจากแม่น้ำให้หลั่นตามทางร้างไม่ได้เพื่อใช้ ในหมู่บ้าน บางคนจึงเรียกน้ำแม่สะเรียงว่าแม่น้ำแม่สะริน

เดิมที่พม่าเองก็เคยเรียกเมืองแม่สะเรียงว่า “โยร์สะริน” สมัยที่ ถึงเป็นเมืองเก่าตั้งอยู่ค่อนไปทางทิศใต้ของตัวอำเภอ ภายนหลังเมื่อแม่น้ำ ยังมีกตัญชรกำแพงเมืองไปเรื่อยๆ ก็มีการย้ายเมืองมาตั้งตรงนี้ แล้วพม่า ก็เปลี่ยนมาเรียก “ไมลงยี” อันหมายถึงเมืองทินเริ่หญี่ เพราแรม ตระเรียงชุดมีไปตัวดีบุกและฉุลแฟร์ม มีบันทึกว่าเริ่มมีการทำเหมืองแร่กัน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๖

ทุกวันนี้แม่สะเรียงไม่เหลือเด้าเมืองแห่งเหมืองแร่อีก แต่ร่องรอย

ของความเป็นเมืองไม้ยังอยู่ตั้งในบ้านไม้หันหลังโตและเก่าแก่ริมถนน ป่าแม่ยามผึ้งขาวและป่าสาลวินได้ชื่อว่าเป็นแหล่งไม้สักทองที่สมบูรณ์และมีจำนวนมากที่สุดในโลก มากถึง ๒ ใน ๕ ส่วนของไม้สักในประเทศไทย

ถ้านี่คือยกแห่งการทำไม้ ฉันนั่งอยู่ริมแม่น้ำiyawm เช่นนี้คงได้เห็นท่อนชูงยางไม้ต่ำกว่า ๕ เมตร เส้นรอบวงมากกว่า ๑๒๕ เซนติเมตร ลอยผ่านหน้าไปบ้างແนน่อน สมัยนั้นแม่น้ำลึกและกว้างกว่านี้มาก เด็กชน ๆ จะแข่งดันน้ำลอดท่อนชูงกัน เรือขันข้าวสาร ห้อม กระเทียม ถ่าน จากคำบอกขุนยาม คำบอกเมื่าน้อย จะล่องมาขึ้นท่าตรงที่เป็นวิเวอร์เรส์ รีสอร์ต ในปัจจุบัน

การทำไม้อย่างเป็นล้ำเป็นสันเริ่มขึ้นเมื่อบริษัทบอมเบอร์เบอร์มาของอังกฤษได้รับสัมปทานป่าไม้แบบแม่ส่องตอนปี พ.ศ. ๒๔๓๒ โดยมีแม่เลี้ยงนางคำเป็นผู้รับช่วงทำไม้สักให้กับบริษัท ต่อมาก็มีชื่อจันตีะ ชื่อว่ากันว่านี้ช่างนับร้อยเชือก ช่างเหล่านี้จะซักลากชูงมากองรวมไว้ริมแม่น้ำiyawm ครั้นถึงฤดูน้ำหลัก ชูงจะถูกผูกลำเลียงล่องมาตามแม่น้ำiyawm ผ่านเมืองยะรัง ตรงไปยังน้ำแม่ลิด ผ่านสบลิด สถาเมย กระหั้งอุกสู แม่น้ำสาลวิน เข้าพม่า บริษัทแม่ซึ่งมีที่ทำการอยู่ในพม่าก็จะรอรับอยู่ที่นั่น

กระหั้งราชปี พ.ศ. ๒๔๔๔ การทำไม้ในแม่น้ำยะรังก็ยุติลง ป่าสาลวินถูกกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ หลังจากนั้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ รัฐบาลเพลอกอ ชาติชาย ชุมชน ก็ประกาศปิดป่ายกเลิกการสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ๕ ปีหลังจากนั้นเมืองเปิดโปงกรณีไม้ไทยใส่โครง ที่ไม้สักทองนับแสนตันถูกตัดออกมามากจากป่าสาลวิน แต่ถูกตีตราว่าเป็นไม้จากผู้ม่าจันเป็นข่าวครึกโครม

จากนั้น ชาวไทยใหญ่ที่ทำไม้รุ่นก่อน ๆ มีความเชื่ออย่างหนึ่ง คือต้นไม้แต่ละต้นล้วนมีเหวต้าราษฎร์ หากพอมีกำลังทรัพย์อยู่บ้าง หลายคนไม่ลังเลที่จะนำไปทำบุญ สร้างวัด หรือสร้างศาลาให้เกิดประโยชน์กับชุมชน เพื่อถือถอกน บรรเทาความผิดที่กระทำต่อต้นไม้

ไม่ใช่แค่ล้มป่ายพัพพู แม่น้ำทุนแดงพึมพำ ผิดบาปเช่นนี้จะ

ໄດ້ຮັບກາຮອກຢ້າງໃໝ່ ແຕ່ຍ່າງນ້ອຍ ຈຸ່າກ່າວເກີ່ຫຍ່ອນເມື້ອດພັນຮູ້ແໜ່ງຄວກອາລົງໄປໃນຈິຕໃຈຜູ້ຄຸນແລ້ວ

ການກົດຕື່ອາດ

ຄວາມວ່າງເປົ້າອັນເງິນບອນອາລົງທີ່ໄປ ກລາງວັນຍາວນານວ້ອນຮະຊຸກລາງຄືນເຢັນພະພາຍຸນທີ່ກໍາເຂົ້າປັ້ນປົວໄປທັງເມືອງ ທ້ອງທ່າສດໃສໄຮ້ເມັນເປັນແຄ່ຄວາມຜົນເລື່ອນລອຍ ລຶ່ງຍ່າງໄວທຸກເຫົາໄດ້ຜົນຝ້າຂາວເຊືດກັບບຸຍະນັກຂໍອຍອີງຕາມງູ້ຫາ ຈາວເມື່ສະເໜີເຮົາກົງອົກມາຈາກບ້ານ ມຸ່ງໜ້າໄປຕາດຫາກັບທີ່ນັ້ນເປັນທີ່ພົບປະສົງສຽງສົງ ຂຶ່ງກໍຈົງ ຈັນເຫັນຜູ້ຄຸນທັກທາຍກັນຍ່າງອົກຮັດໃນຕາດເສມອ ດັນຊື້ອັກກັບຄຸນຂາຍລ້ວນແຕ່ຫຼັກມົກຄຸ້ນກັນທີ່ນັ້ນ

ຈັນແກຣກຈັກຮ່າຍໃນແຄວມເທົ່ອຮີເສີດຍາວເໜີຍິດ ຈັກຮ່າຍຂອງຈັນເປັນຈັກຮ່າຍແມ່ນບ້ານທີ່ພົບເກີ່ໄກ້ອູ່ບ້າງຕຽງຕ້ວັດສີແດງສົດສຸດຕາຂອງມັນ

“ເຂົາໄປໃຊ້ກ່ອນເຄະຄົບ ທີ່ຈື້ອັກທີ່ອູ່ໄກ້ພົບ” ເຈົ້າຂອງຮ້ານໄຟເຫຼົ່າ
ກໍ່ເຫັນທີ່ກັບຈັກຮ່າຍບັນດັນເວັ້ງໃໝ່ນັ້ນໃຈຕິຈົນໄມ່ເນັ່ງເຫຼືອເມື່ອຈັນຄາມຄືງຮາຄາ
ຕ່າເຫົາທີ່ດູແນ່ມືອນເຫັນເຈະໄນ້ໄສ໌ໃຈ

“ໄໝເຂົາຕອບປະຫາຍານໄວ້ທີ່ຍ້ອຍຫົວໜ້ວຕະກຳ” ຈັນເສັນອົດວ່າຄວາມເກຮງໃຈ
ເຫົາໃຫວໃໝ່ສ່າຍໜ້າພ້ອມຮອຍຍື່ມ

ຈັນຍື່ນອູ່ຫຼາດລາດ ມອງຄູມນັ້ນຝ່າງເປົ້ອນດິນກອງພະເນີນກັບມະເຫື້ອ-
ເທັກສົດນີ້ ດັນແໜ່ງພານີ້ຍົກວ່າງໃລ່ງ ສອງພັກດັນຍັງໄວ້ກາງປຸງແຕ່ງ
ມີແຕ່ບ້ານໄມ່ສິ້ນໜ້າຕາລຸເຂັ້ມທີ່ຍັງມີນ້ຳມັນ ອາກະສົດນີ້ດີເໜືອເກີນ ແຕ່ວັນ
ເປັນຫຼຸມຫນມຸສລິມເກົ່າແກ່ ມັສຍົດສີຂາວພົລນໂດດເດັ່ນອູ່ຫລັງແນວບ້ານທີ່ເວັ້ງ
ຫຼືຕິດຕິ ຖ້າ ບານໜ້າຕ່າງໜັນຍັງໃຫ້ກະຈຳສິແບບໃບຮານ ສ່ວນຫັ້ນ
ຕ່າງປົກປັກເປັນຮ້ານຂາຍຂອງຈີປາຕະ ຂັດແນ່ນຕ້ວຍໜ້າວຂອງມາກມາຍເຂາໄຈຄົ້ນຊື້
ຫຼົງຄົງໄດ້ທຸກຄ່ອງທີ່ຕ້ອງກາຮາກຂອງຂັ້ນນັ້ນຈະໄມ່ພິສດາຈຳນເກີນໄປນັກ

ຕາດາຄແມ່ສະເໜີເຖິງດູເປັນຕາດໃນຫຼັນບ່ອຍຢ່າງແກ້ຈົງ ດັນຊື້ທີ່ຕະກັ້າ
ໄປໃກກສ້ອງຕິຈິຕອລ ອາຈະມີຄົນແປລກໜ້າມາບ້າງໜ້າວເກົ່າຫຼຸມດອກບ້າວ-

ตองในຖານາ ตัวยເเงີນ ๑๓ ບາທ ຈັນໄດ້ມື້ອເຂົ້າເປັນຕຳຫຸນ ນ້ຳພຣິກ ກັບຫ້າວເໜີຍພອື່ນ ທັ້ງໝົດທ່ອມາໃນໄປຕອງຕີ່ອ່າງສົມດະ ເວລາແກະ ນ້ອຂ້າວອອກ ກລື່ນໜອມອ່ອນ ຈຸ່າ ຂອງໄປຕອງຕີ່ຈະເສີມສ່ານອູ່ໃນນັ້ນຕ້ວຍ

“ຊ່ວງນີ້ເຫັດກຳລັງອອກ ຝັກເພີ່ງລົງ ປລາເຍຂະ ໄນເຄື່ອຍມີໃກ່ມາເຊື້ອ ກັບຫ້າວສຸກຮອກ” ແມ່ດ້ານທີ່ນີ້ເຂົ້າລົດວ່າທ່ານໄມ້ຄ່ອຍມີກັບຫ້າວ ຕໍາເລີ້ຈາຍ ດົນຍາກກີ່ເປັນຕົວຂອງຕົວເອງພອທີ່ຈະເລືອກເດືອກເດືອກວ່າວ່ານັ້ນຫົນຍາກມາ ວັນໃໝ່ໄນ້ຍາກມາ ວັນນີ້ຂອງຍັງເປີ່ຍິນໄປໄດ້ເຮືອຍ ຈຸ່າ ແລ້ວແຕ່ສວນຈະໄໝ ພຸລົມ ໂນ່ນນີ້ທີ່ນ່ອຍ ວັນນີ້ມີຫັວປິດ ພຸຈົງນີ້ມີມະນວງ ແລ້ວດ້າເກີດ ດອກພຸດພ້ອມໃຈກັນອອກ ກົຈະເກີບມາມັດຂາຍສັກສິ້້າກຳ ມະເງົ່າມາຈັກຫອດ ແນໃໝ່ນ້ຳຍາວມໄດ້ປລາດ ປລານິລ ກົງເຂົ້າມາວ້ອຍດອກຂາຍພວກລະ ๑๐ ບາທ ປລາແມ່ນ້ຳຍາວມຕົວໄມ້ໂຕ ແຕ່ເນື້ອສົດວານ ວັງຂາຍໄມ່ນານກີ່ໝົດ

ສ່ວນໃໝ່ຈັນຈະພູໄປທີ່ຫ້າຍຕລາດ ພຶ້ມັກພື້ນບັນຍຸຕຽນນັ້ນ ຂານມ ວານໜ້າຕາດລ້າຍຂານມ້ານແກງຍ່າງເປັນມັງ ຂ່າງປອງເຕັກເນັ້ນຕົ້ມະລະກອ ດີປ່ຽງຮສທອດ ກັບຫັວໜອມຫອດ ເປັນຂອງກິນແລ້ນໄກຢູ່ໃຫຍ່ອດນີຍົມ

“ປ້າຄະ ນີ້ຜັກຂະໄຣຫີ້ອຄະ” ຈັນດາມປ້າແກ້ວຮຸນທີ່ກຳລັງອມຍື້ມ

“ຜັກອື່ງອົງ”

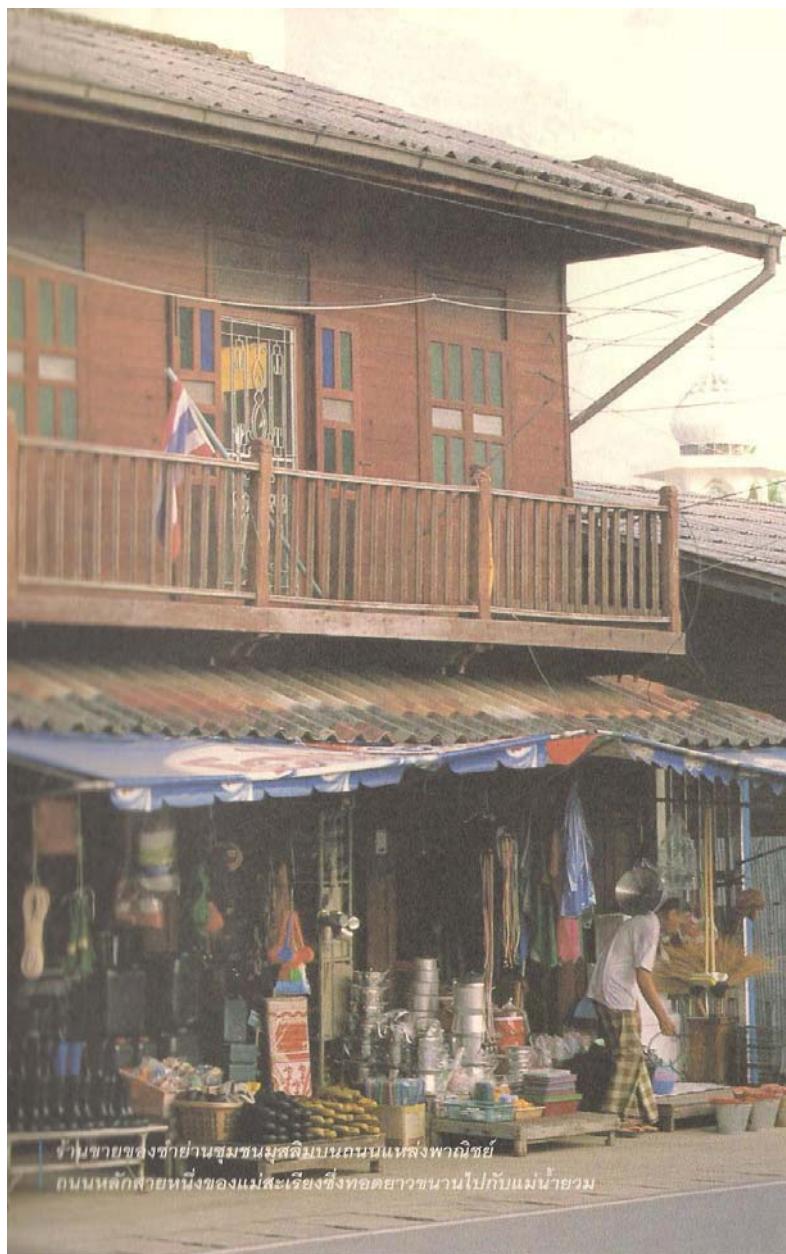
“ແລ້ວນີ້ລະຄະ” ຈັນນີ້ໄປທີ່ລູກຄມ ຈຸ່າ ຄລ້າຍລູກເນີຍງຂອງກາຄໄດ້ ມະຕື່ນີ້ຍາງ ເຂົາໄປດອງກິນກັບນ້ຳພຣິກ” ຂັກສູນແລ້ວສີ ຈັນນັ່ງ ຍອງ ຈຸ່າໄປທີ່ປລາທາງສີແດງທີ່ລູກຮ້ອຍເປັນພວກ

“ປລາສວ້ອຍ ເພິ່ງໄດ້ຕະຫວັນນີ້” ປ້າເພິ່ງວາງຂ່າຍດັກໄດ້ຈາກແນ້້າຍວຸນ ເມື່ອວານທອນເຍັນ ເຂົ້າມືດກີ່ເຂານຂາຍທັນທີ ໄກລ້າ ຈຸ່າ ກັນຍັງມີແຜງຂາຍແມລັງ ຕາມຖຸກາລ ຈຶ່ງກຸງ ແມ່ງນູນຕົວສີເຂົ້າໄຫ້ເຕີມທ່ອງ ແມ່ງຈອນ ຈຶ່ງຫົດ ກັບ ຕັກແຕ່ນຫ້າວທີ່ເປັນສຸດຍອດຄວາມອ່ອຍ

ແຜງຂາຍປລາເຈົ້າໃໝ່ຕຽບທ້າຍສຸດກິ່ນ່າສັນໃຈ ມີຄົນມຸງອູ່ບ້າງແລ້ວ ຕອນຈັນໄປປຶ້ງ ແມ່ດ້າວ່າງເລີກກຳລັງຂີບາຍວ່າປລາຕ້ວຍຈາວມີຄາຍເປົ່ອະ ທ່ວ່າຕົວນີ້ເກື້ອປຸລາສະແຈ້ງຈານແມ່ນ້າສາລະວິນ ຮີ້ອທີ່ຄົນແກບນີ້ເຮັກກັນວ່ານ້ຳຄ ສັນປລາໝູ ປລາແຂ້ ປລາຂະໂຕ ນັ້ນໄດ້ຈາກແນ້້າມີຍ ປລາເໜຸນ້ຳປ້າ

ໄຍລະ ເສັ່ນ້ຳວ່າວວາຮເຈ່າຫານໄຊ້ອອກເສັກ

ຄົມືອຍວິຈີຍປະວິດສາສົດຮ້ອງຄືນຈັງຫວັດລໍາປາງ52

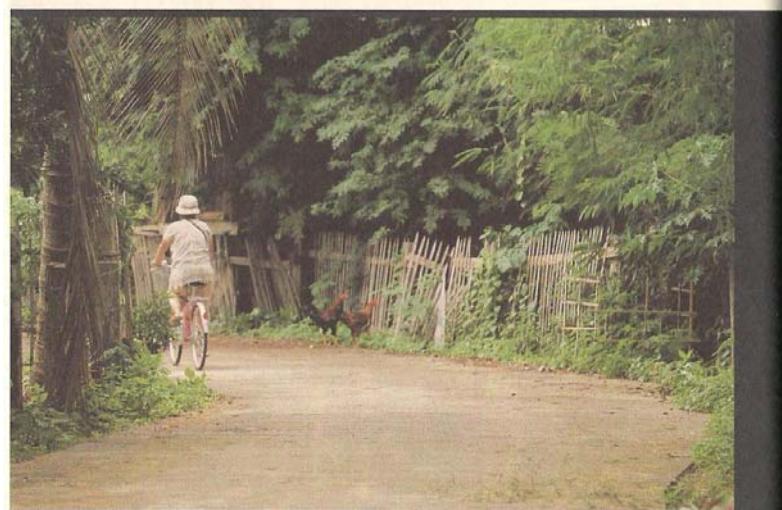

ร้านขายของชำย่านชุมชนมุสลิมบ้านด่านนแห่งพادิสัย
ถนนหลักสายหนึ่งของแม่น้ำแม่เรืองซึ่งทอดยาววนไปกันมานี้ยังคง

คุณมีอยุ่วิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง53

ແສນສາຍ ຜ່ອນຄລາຍໃນເຕັກນາ
ສ້ອມຮອບດ້ວຍຕົ້ນຫ້າວ
ທີ່ເພິ່ນຈະໃຫ້ຮັບການປັກຕົງໄປ
ໜາວແມ່ລະເຕີຍງ່າວນໃຫຍ່
ຍັງຄອງຍືດອາເຊີພເກຍຕກກາ
ປຸກຫຼາວສລັບກັບກະຕະເຕືອນ
ດ້ວນເລື້ອງ ແລະຜັກນຳການຫລາຍ

ກາຮໄຕ້ຈັກຮຍານສັດເລາະໄປຕານຕາກອກສອກຫອບທີ່ໄມ້ຈົ່ງຈັກ
ເປັນເຮືອງນ່າຕົ່ນເຕັນແລະວິນຮນຍ່າງ

ຄູນືອຍຸວິຈີຍປະວິຕີສາສດຣ໌ທັອງຄືນຈັງຫວັດລຳປາງ54

แก้วจุนบอกว่า “平原นี้ยังบ้านเราอีกกว่าเยอะ”
“จะตื่นยังไงนี่ก็มีแต่บ้านเรา” หญิงอีกคนหนึ่งเสริมอย่างก้มใจขณะ
ปืนแบงก์ ๒๐ นาท แลกันจะตื่นยังสุด ๑ ลิตร
อืม...คำว่าบ้านเรา พังดูได้วนิด ๆ ทว่าก็อบอุ่นดีไม่น้อย

สองล้อหัวเมือง

เราทุกคนมีความเป็นเด็กชื่อนอย และไม่ควรละเลย จักรยานปั่นๆ
เด็กคนนั้นขึ้นมาให้เก็บบ้าน ฉันมีหล่ายเล่นทางที่อย่างสำราญ แต่ต้อง^ก
ทำตัวซุกซนขอแซกสักหน่อย การทำเช่นนี้ทำให้เราเจอแรงมุ่นใหม่ ๆ
โดยบังเอิญพร้อมกับความตื่นเต้น แผนที่ไม่จำเป็นรองฉันว่า มันเป็น^ก
การค้นพบที่ดีเดียวเกินไป ยังมีผู้คนมากมายให้ได้ตามยุกมิตมากกว่า
ก้มหน้าก้มตาอยู่คนเดียว

การจราจรแสนเบาบางในเมืองเหมาะสมสำหรับจักรยานมาก ฉัน
ที่จักรยานสีแดงอย่างสถาปัตย์ไปตามถนนแหล่งพาณิชย์ ติดกระดิ่งกรุ่งกริ่ง^ก
ทักทายร้านโปรดีเจ้าประจำ ตรงไปจนสุดถนนซึ่งจะเห็นความอลังการของ^ก
งานฉลุสังกะสีที่เรียกว่าปางชอย เป็นลวดลายอ่อนช้อยของวัดสุพรรณ-^ก
รังษี เลี้ยวซ้ายผ่านวัดกิตติวงศ์ ถึงสี่แยกเทศบาลซึ่งจะมีถนนคนเดินทุก^ก
วันศุกร์ ฉันเลี้ยวขวาไปตามถนนแม่สะเรียงจนสุดทาง เพื่อตุบบ้านพักป้าไน้^ก
แทอันเก่าแก่

ไปบ้านพะมอลดีกว่า ฉันนี้ก็ขึ้นได้แล้วหันจักรยานมุ่งไปทางสะพาน
ข้ามแม่น้ำยม ซึ่งเปรื่อย ๆ จนถึงทางแยกขวาที่มีป้ายไปวัดพระธาตุจอม-^ก
มอย เลี้นนี้เลาะไปตามคลองชลประทาน ผ่านทุ่งนาและทิวเขาใกล้ ๆ
น่ารื่นรมย์ ก่อนถึงบ้านพะมอลมีแปลงปลูกต้นสักเป็นดงใหญ่ร่มรื่ม

หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยงสะกอร์แห่งนี้ตั้งขึ้นเมื่อราว ๒๐๐ ปีก่อนโดย
นายพะปลอง พากผู้นี้ผู้นึงจะหอบผ้าด้วยกีเอว แต่วันนี้หมู่บ้านเล็ก ๆ นั้น
เงียบสนิท

“เข้าไปในร้านหมدق จัง ๆ ก็เห็นคนหอน้อยแล้วล่ะ” พี่สาวในร้านขายของว่า “ลองไปบ้านพี่มีลิวัลย์สิ แกก็ห้อผ้า” ฉันจึงไปตามหาพี่มีลิวัลย์ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับวัดพระธาตุจอมมอย หนึ่งในพระธาตุสี่จอมของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอีก ๓ แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุจอมแจ้ง วัดพระธาตุจอมทอง และวัดพระธาตุจอมกิตติ พระธาตุทั้งสี่ตั้งอยู่บนเนินเขาอยู่ปากบ้าวะบ้านเมืองแม่น้ำเจ้าพระยาจากสี่มุม

หญิงวัยกลางคนกำลังทำสวนอยู่ใกล้ ๆ บ้าน เดี๋ยวเดี๋ยวใจที่จะมาซื้อห้องผ้าให้คุณและเปิดตู้ให้ชั้มผ้าหอที่เก็บไว้ ทั้งยังพูดถึงป้ามารคีที่อยู่บ้านไป ซึ่งรับรวมผ้าห้องเรียนและละวิชาการหลายหมู่บ้านมาขายในนามของกลุ่มสตรีห้องผ้าบ้านไป

ฉันซึ่งจัดยานมาหาป้ามารคี วนาให้ ในป่ายันหนึ่ง บ้านไม่ร่มรื่นดูเป็นกันเอง หญิงจะเหรี้ยงในวัยหัดบกกว่าใจดี คุยสนุก ในตู้กระจกเรียงรายผ้าห้องผูกพับเก็บอย่างเป็นระเบียบ ล้วนเป็นผ้าบ้านขายในนามของกลุ่มสตรีห้องผ้าบ้านไป

“ทุกวันนี้ห้องหอผ้ามีดีมากเต็มที่” ป้าคล้องศีรษะ “ไม่มีใครอยากนั่งหลังหองหลังแข็งหอผ้าอยู่สามวันก็จะได้เงินสัก ๑๕๐ บาทหรือก” อะไร ๆ ก็เปลี่ยนไป ผู้หญิงจากหมู่บ้านพะมอดดอที่เคยส่งผ้ามาส่วนขายกับกลุ่มสมัยเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ตอนนี้ก็เหลืออยู่แค่ ๓ คน ป้าเองก็เลิกหอผ้ามานานเพราะปัญหาด้านสายตาทั้งที่นับได้ว่ามีพิธีกรรมซ่างจดซ่างจำลาดลายผ้าบูดี ผ้าร่องจานจากบ้านมีชั้นนารีที่เข้ามาสองหนังสือเด็ก ๆ ในแม่น้ำเจ้าพระยาบ้านไปอย่างไร ก็ไม่รู้ แต่ก็คงจะเป็นการที่ต้องซื้อห้องหอผ้ามารคีที่มีชั้นนารีที่เข้ามาสองหนังสือเด็ก ๆ ในแม่น้ำเจ้าพระยาบ้านไปอย่างไร ก็ไม่รู้

ผ้าห้องเรียนคงยังไม่สูญหาย ป้าให้ความเห็น แต่ที่ลดน้อยลงคงคือลดลายเก่า ๆ กับรูปแบบการหอเดิม ๆ “เมื่อก่อนผ้าห้องเรียนจะมีแต่ลายธรรมชาติ พวกร้านไม่ดูก็ไม่รู้ ก็สั่งป่า เดียวันนี้มีเครื่องบินมีตัวหนังสือ I LOVE YOU แกพูดไปให้เราไปอย่างไม่รู้สึก

ฉันเลือกผ้าได้หลายผืน รู้สึกสบายใจที่จะต่อรองราคางานผ้ามีอ
ทางหน้า ผ้าทุกผืนมีลายมือโียวเยียนบอกราคาเดิม จำนวนที่สามารถ
ลดให้ได้ และที่สำคัญ มีข้อคิดอยู่ด้วย

ผู้หญิงคนนี้อยู่ที่ไหนหนอ หมู่บ้านของเธอเป็นอย่างไร เธอสื้อสาร
อะไรถึงเรา

ความสุขหรือความขันแคน

สักแม่ขอวันก่อน

ฉันสงสัยว่าคนแม่จะเรียงหอย่อนใจกันด้วยวิธีไหน ไม่มีโรงหนัง
ไม่มีห้างสรรพสินค้า ปราศจากผับบาร์คาราโอเกะ ฉันเข้าจักรยานไปทั่ว
ไปพบสถานที่เหล่านี้เลย

โรงหนังบันถานเรียงใหม่มีกิจวิจ แต่เลิกกิจการไปนานแล้วหลัง
จากวิดีโอดังวีดีดีเดินทางมาถึง สิงที่แม่จะเรียงมีมากจนน่าแปลกใจ
กันเป็นโรงเรียงแล้วก็ ฯ แลกเกสต์เยาส์นับลิบแห่ง ที่นี่เป็นจุดพักของคน
เดินทางเดินแม่ส่องสอน-เชียงใหม่ แม่ส่องสอน-ตาก บันถานนนอกจาก
ร้านยาตัวใหญ่ที่เมียนท้องถิ่น เรายังเห็นรถจากเชียงใหม่และตากอยู่บ่อยๆ
ซึ่กอย่าง ความที่มีชานกซุ่มน้อยอยู่มาก แม่จะเรียงจึงมีองค์กรของพวาก
เพื่อจัดการหอยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงข้าราชการที่มาติดต่องานครั้งละ
หลาบๆ วัน ก็พอยจะทำให้ธุรกิจที่พักขนาดเล็กเพื่อหอยได้บ้าง

จะว่าไป แม่จะเรียงมีโรงเรียงนานแล้วไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี ซึ่ง
โรงเรียงสมบูรณ์ เป็นโรงเรียงมีมี ๑๘ ห้อง ตอนนั้นนักท่องเที่ยวไทยยังไม่รู้จัก
ซึ่กอย่างมาก ถนนราคานะหรือ เดียงเดียวห้องละ ๒๐ บาท เดียงคู่ห้องละ
๔๐ บาท

“นักท่องเที่ยวไทยเริ่มมากันตอนปี ๒๖, ๒๗ ละมังคุรับ มาดูซาก
เช้า” รามจัน ภารานา ซึ่งซื้อกิจการโรงเรียงสมบูรณ์มาดำเนินงานต่อในปี

พ.ศ. ๒๕๑๙ และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนมีตระอารียที่เราเห็นทุกวันนี้ ฉัน
ซึ่งภรรยาผ่านป่าย ซึ่งก็เห็นว่าโรงเรียนด้านแบบนั้นยังอยู่ ดูคลาสสิกดี
ทีเดียว

พ่อของลุงรามจันมาจากอินเดีย ลุงดันดันมาขายผ้าในอำเภอี้
ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ “มีแต่ป่าทั้งนั้น ไม่เห็นมีบ้านคน ในใจคิดว่าอย...ไม่
อยากมาอีกแล้ว” ลุงเล่าอารมณ์ดี ตอนนั้นลุงรามจันคิดว่าคงขายผ้า
ไม่ได้แน่ แต่การณ์กลับเป็นว่า “ขายผ้าในแม่สะเรียงได้ห้าพัน ไป
แม่ย่องสอนได้พันเดียว”

แม่สะเรียงมีสีสันเข้มเมื่อลุงรามจันเปิดโรงหนังแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ.
๒๕๒๐ ลุงหยิบชั้นบั้มรูปถ่ายขายชำสังให้ฉันอย่างกระตือรือร้น เป็นภาพ
การเปิดตัวแม่สะเรียงรามาอย่างเป็นทางการ ผู้คนให้การต้อนรับคุณหนา
ฝ่าคั่ง ฉันพยายามเพ่งมองไปสู่หนังในรูปถ่ายว่าลุงรามจันนำหนัง
อะไรมากายให้คนดู ซึ่งรายวัย ๙๕ ปีก็จำไม่ได้

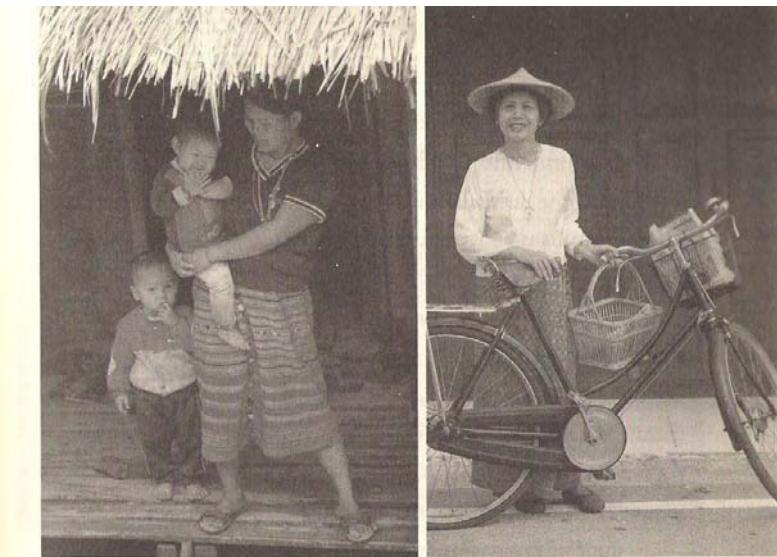
“พจมานสว่างวงศ์ สุดหัวใจ กับสุกเงยกองคะ” ฉันอ่านออกเสียง
ลุงรามจันหัวเราะถั่น

กิจการโรงหนังของเขาก็เปิดตัวเองลงเมื่อไฟฟ้านำที่รีเข้ามา สรุน
ลุงรามจันบัดนี้ถูกยกเป็นคนแม่สะเรียงไปแล้ว

ชีวิตหมุนตัว

วันนี้เป็นวันวิสาขบูชา คุณมาตลาดกันคึกคักกว่าทุกวัน ฉันไม่เคย
สังเกตมาก่อนว่าขายเหมือน เจริญศรี ขายดอกไม้ แต่วันนี้แมงของขาย
มีดอกไม้บ้าน ๆ วางอยู่เต็ม อย่างว่าจะ นอกจากของที่นำมาขายจะ
เปลี่ยนไปได้เรื่อย ๆ แล้วก็ยังขึ้นอยู่กับเทศกาลด้วย “ชื้อสวยดอกไป
ทำบุญตีธันวา” สวยงามด้วยความดอกไม้ ดอกไม้ของขายไม่ใช่แค่มัด
เป็นกล่าว ๆ แต่มีกรวยใบตองใส่ให้ด้วย

“อันเด็กสองบาท นั่นห้าบาท โน่นเจ็ดบาท กระหงอย่างเดียว

(ซ้าย) ชาวบ้านที่บ้านต้นจิ้วเป็นชาวกะเหรี่ยงบี/ร ชนเผ่ากะเหรี่ยงนับว่า
มีจำนวนมากที่สุดในบริเวณชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในแม่ส่องตอน
(ขวา) คุณบัวแต่งชุดไทยใหญ่ไปทำบุญที่วัดมาแล้ว ชาวไทยใหญ่ในแม่ส่อง
มีบรรพบุรุษอพยพมาจากวัชจานในพม่า เข้ามาทำมาหากินค้าขายในตัวอำเภอ

สามบาทจัง” เจ้าต้องแยกประเภทให้ถูกต้องด้วย อย่างไหนใส่ในขันธ์
ทั้งห้า เกี่ยนเที่ยน หรือใช้ใส่ในเครื่องไทยทาน

“ถูก้ายกือญี่กรุงเทพฯ เวลาไปทำบุญเช่นบอกกว่าເຂາເຈີນໄປอย่าง
เดียว เว็บอกໄດ້ยังไง ต้องເຂາຂອງ ເຂາດອກໄນ້ໄປດ້ວຍສີ ດັກກຽງເທິງ
ນີ້ແປດກ” ฉันຄອມບັນ ມືອພອມ ຈຸຂອຍເໝາຍເບີບກະທງຕ່ອ

“ກະທງນີ້ເຂາໜ້າ ຂນມ ຜດໄນໃສ ແລ້ວເຂາໄປວາງຄວາຍພະພູກຽປ
ນະໜຸ່ງ” ฉันພັກหน้าເຈິ້ງຫັກ ພຍາຍາມຈ້າຍໆຢ່າງສຸດຄວາມສາມາດວ່າ
ສ່ວຍດອກທີ່ຂ້ອມນັ້ນອັນໄຫນໃຫ້ທຳຂ່າຍ

ວັດໃນແສສະເໝີງມີມາກເກີບສົບແໜ່ງ ແຕ່ລະວັດມີຄົນຫັ້ນໄໝເໝືອກັນ

แล้วแต่ครัวเรือน ขันไปวัดพระธาตุอมแม้งที่อยู่บ้านเนินสูงทางเข้าตัวอำเภอ ข้างล่างรายล้อมด้วยหมู่บ้านเชิงขันไปเรี้ียกภารามแต่มาแล้ว ขันไปถึงวัด ทั้งที่ลีมูปะเตียน แต่นั่นไม่ใช่เรื่องใหญ่ คนเม่ากานแก่พร้อมที่จะหอบยื่น แบงบืน แต่เมืองแบงข้าวตอกให้จันด้วย พวากเข้าตูจะยินดีที่คนหนูมูสัว หันมาเข้าวัดเดี๋ยวนั้น

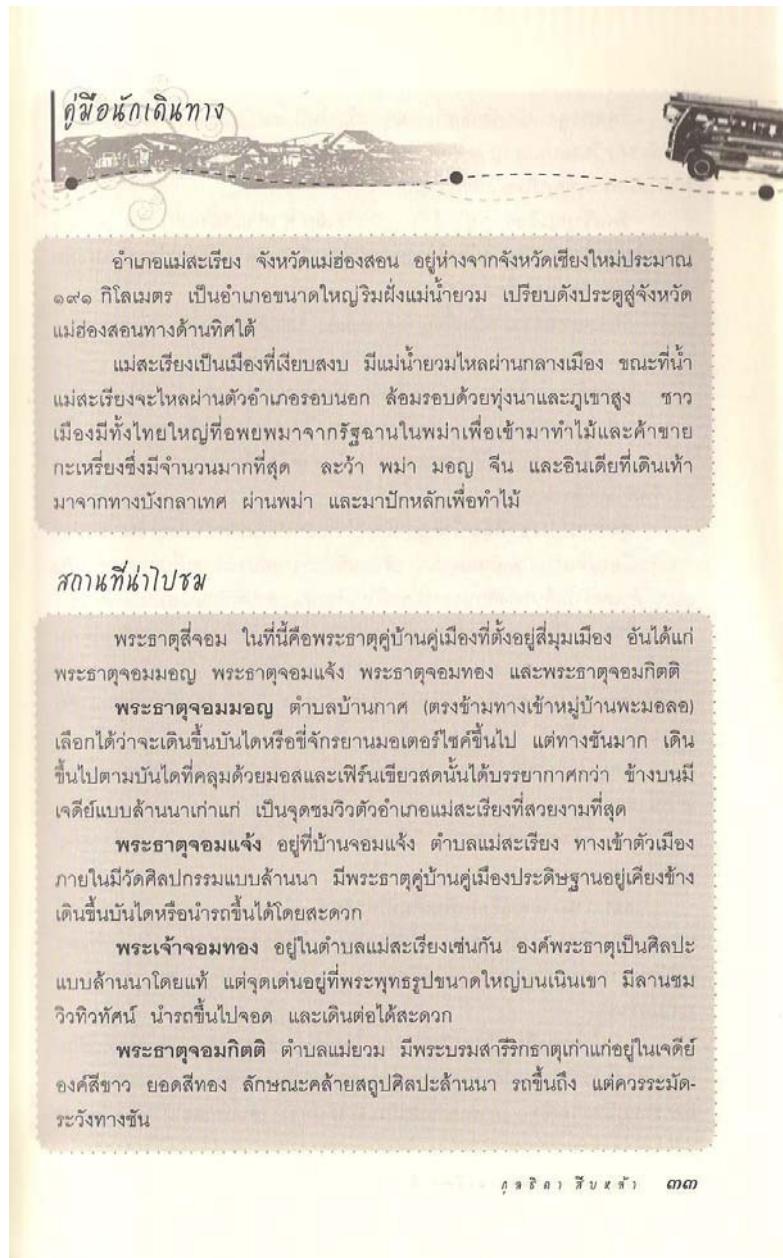
การทำบุญช่วงเข้าเป็นพิธีการ ผิดกับการเรียนเทียนช่วงหัวค้ำที่คึกคักด้วยคนทุกเพศทุกวัย ฉันมาดูเดิมพัวมณฑ์กับสายดอกของยายเม晦ที่สายงามด้วยดอกหนานกุยง ดอกเทียนหยด และดอกพุด ก่อนเรียนเทียนเราต้องเข้าไปในบิสกี้เพื่อนั่งスマาริ สาวมณฑ์ จากนั้นกูปเทียนในมือจะถูกจุด สองครั้งล้อยกธุ่น แสงเทียนจะยิ่งร้ายกาจ เวียนรอบพระราศ เก่าแก่เชื้อชลังศิลปกรรมแบบล้านนา วันนี้เป็นเดือนแรกที่ปีบุญตํก

ฉันกลับที่พักอย่างอิมอิบิฯ พรุ่งนี้ฉันคงอยู่แม่สะเรียงเป็นวันสุดท้าย และจะกลับไปทั้งที่รักกวางสีไปอีกหน้าแล้ว

อยู่ที่นี่ฉันตื่นเช้าไปตลาด กลางวันเที่ยวเล่น หาของกิน เช้านอน
แต่หัวค่ำ บางครั้งฉันประหลาดใจในตัวเองมากว่าสามารถอยู่เฉย ๆ ทั้งวัน
ได้อย่างไร

ถ้าตัดสิ่งที่รุกรานบ้างอย่างออกไป ทิ้งมันไว้หลังกำแพงภูเขา
เราจะพบว่าชีวิตไม่ใช่อะไรที่ยังคงพำเพ็ญความลับสักนิด

၃၁။ အမှုအာရုံချုပ်မှု (အုပ်သုတေသန၊ ပို့ဆောင်ရေး၊ နယ်မြေ)

คู่มือยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง61

วัดจองสูง เป็นวัดเล็กที่เก่าแก่ สร้างในปี พ.ศ. ๒๓๔๑ ลังที่น่าเชื่อ คือ เจดีย์ทรงเครื่องแบบมอญ ๓ องค์ และศาลาการเปรียญแบบไทยใหญ่ที่เรียบง่าย ภายในมีพระพุทธรูปไทยในปู捨ยาม

วัดศรีบุญเรือง อยู่ใกล้กัน เป็นวัดเล็ก ๆ เก่าแก่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ มีจุดที่สร้างด้วยศิลปะแบบไทยใหญ่ปู捨ยามวิจิตร โดยเฉพาะหลังคาหันขึ้นประดับสังกะสีและลายละเอียดงามมาก

วัดแสนทอง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๖ บนภูเขาที่สวยงามเป็นที่ประดิษฐานพระพ่อและพระแสนทอง พระพุทธรูปเก่าแก่คู่เมืองแม่สะเรียง

ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๔๓ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการให้สามารถเข้าไปขอคำแนะนำในการที่ยวชมหมู่บ้านชาวไทยภูเขาผ่านทางเครือข่ายได้ มีที่พัก และด้านนักเรียนมีร้านขายของที่ระลึก เครื่องดื่ม อาหาร และห้องน้ำ โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๙ ๙๘๗๘๓๓

อุทยานแห่งชาติลุ่มน้ำคง หรือเดิมคืออุทยานแห่งชาติสาละวิน อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๖ กิโลเมตร บริเวณที่ทำการอุทยานฯ ริมแม่น้ำสาหัส คุณภาพดี ด้านหลังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้เดินเล่น ส่วนที่พักแบ่งเป็น ๑ โซน

โซน ๑ ที่ทำการอุทยานฯ มีบ้านพัก ๕ หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ ๖๐ คน ราคา ๖๐๐, ๙๐๐ และ ๑,๒๐๐ บาท และลานกางเต็นท์

โซน ๒ หน่วยฯ ห้วยบง มีบ้านพัก ๑ หลัง รับนักท่องเที่ยวได้ ๑๐ คน พร้อมลานกางเต็นท์

โซน ๓ หน่วยฯ แม่สามแอบ มีบ้านพัก ๑ หลัง แบ่งเป็น ๓ ห้อง ห้องละ ๒ คน ราคา ๙๐๐ บาท

โซน ๔ หน่วยฯ ท่าตาซั่ง มีบ้านพัก ๒ หลัง แบ่งเป็นห้อง ๆ ราคา ๑๐๐ บาท และ ๙๐๐ บาท

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมที่โทรศัพท์ ๐๘ ๑๓๖๖ ๘๗๕๖ และหากมีข้อสงสัยหรือข้อรบกวนใดๆ สามารถติดต่อได้ที่อุทยานฯ และทางอุทยานฯ จะประสานงานพานิชบริษัท

แม่น้ำสาละวิน ไปลงเรือล่องแม่น้ำสาละวินที่ท่องเที่ยว และเดิมไปด้วยความลึกสืบได้ที่บ้านแม่สามแอบ อยู่ห่างจากตัวอำเภอราษฎร์ฯ ๔๖ กิโลเมตร โดยมีคิวรถอยู่ที่ตลาดเช้า การล่องแม่น้ำ เป็นเส้นทาง เส้นแรกลงได้ คือล่องตาม

น้ำจากแม่สามแอบไปลับเมย์ให้ลามาชราบกับแม่น้ำสาละวิน
ราคา ๑,๒๐๐ บาท และเส้นริ้วนี้เอง คือส่องหวนน้ำจากแม่สามแอบไปท่าตาซึ่ง
ผ่านบ้านชินทุ่ง บ้านแม่ปอ จนถึงบ้านท่าตาซึ่ง ราคา ๑,๐๐๐ บาท

ร้านอาหาร (70) แห่งหนึ่ง

ร้านข้าวซอยไก่ ถนนแม่สะเรียง เยื้องบ้าน ป.ต.ท. ร้านนี้เมเมื่อแรกหาก
มองจากภายนอกอาจเหมือนปิดร้านไม่ขาย แต่ความจริงคือร้านของชาวญี่ปุ่นใน ไม่
ควรพลาดที่ร้านข้าวซอยเด็ดขาด มีอาหารตามสั่งด้วย และขายเดือนกันยายน้ำตกเด็ดมาก

ร้านข้าวมันจืด ถนนแหล่งพาณิชย์ ร้านนี้ใช้ชื่อเรียกเช่นกัน แต่เป็นบ้านเก่า
ที่มีน้ำยาม นั่งกินกับพื้นสถาบันฯ ในบ้าน มีขันมันจืดน้ำยา น้ำเงี้ยว และน้ำหอยก
พร้อมส้มตำ ของหวาน

ครัวบ้านเรา ถนนแหล่งพาณิชย์ อยู่ริมแม่น้ำยาม จังหวัดวิวัฒนาภิลิน
แห่งร้านหลาย สถาบันฯ น้ำแข็ง อาหารไทยฯ อร่อยทุกอย่าง เปิดตั้งแต่ ๑๙.๐๐
นาฬิกาเป็นต้นไป

เพลย์ชิม่า อยู่ปากทางเข้าสู่ตัวเมืองทางด้านข้าง เป็นร้านอาหารพื้นเมือง
เล็กๆ ที่รีบเร้าของชาวแม่สะเรียง อย่าลืมสั่งเนื้อทุบ หมูทุบ

สาวน้อยผัดไทย ถนนแหล่งพาณิชย์ ถนนแม่สะเรียง ผัดไทยและอาหาร
ตามสั่งอร่อยฯ

ริเวอร์ไซส์ ไฮเต็ล ถนนแหล่งพาณิชย์ อาหารไทยฝรั่ง ในโรงแรมไม้สัก
เล็กๆ บรรยากาศเก่า ริมแม่น้ำยาม

ที่พัก

ริเวอร์ไซส์ ไฮเต็ล ถนนแหล่งพาณิชย์ ริมแม่น้ำยาม เป็นโรงแรมไม้สัก
สองชั้น โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๖ ๑๖๐๑ ราคา ๘๕๐, ๙๕๐ บาท

ริเวอร์ไซส์ รีสอร์ต ถนนแหล่งพาณิชย์ ริมแม่น้ำยาม สะดวกสถาบันฯ
ที่สุดในอำเภอ โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๖ ๓๐๖๖ ราคา ๑,๒๐๐ บาท

สาละวิน เกสต์ไซส์ ถนนแหล่งพาณิชย์ บ้านสองชั้น แบงค์เป็นห้อง
ให้เช่าพักของป้าอุดมพร พันธุชาติ กับสามี บรรยายกาศสถาบันฯ เหมือนอยู่บ้าน

๔๙๙๙๙๙ ๙๙๙๙๙๙ ๓๙๙

คู่มือยวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 63

สะคาด โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๐ ราคา ๓๐๐ บาท

ริเวอร์ไซด์ เกสต์เฮาส์ ถนนแหล่งพาณิชย์ ริมแม่น้ำยام เดย์ทูนแนน์
โดยไกด์บุ๊กชื่อดังอย่าง lonely planet มีห้องด้วยรูปแบบให้เลือก โทรศัพท์
๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๙ ราคาตั้งแต่ ๑๕๐ - ๖๐๐ บาท

นอร์ทเวสต์ เกสต์เฮาส์ ถนนแหล่งพาณิชย์ เกสต์เฮาส์ เล็ก ๆ ที่ ๆ
เหมือนบ้าน ห้องพักอยู่ชั้นบน ห้องน้ำรวม โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๖ ราคา
๑๕๐ บาท

เรืองชา-ra เกสต์เฮาส์ ถนนแหล่งพาณิชย์ (ต้องแยกเข้าซอยเล็ก ๆ)
ห้องพักบนอาคารสองชั้น ห้องกว้าง สะคาด โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๙ ราคา
๒๕๐, ๓๕๐ บาท

กมลสร ไฮเต็ล ถนนแม่สักเรียง ใกล้แยกเทศบาล โรงเรียนเล็ก แต่คุ้
น่าสะอาดสบาย โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๔ ราคา ๔๕๐ บาท

โรตี้ไซด์ เกสต์เฮาส์ ที่พักเล็ก ๆ เข้าใจดีแต่ เปิดใหม่ ริมถนนแม่
สักเรียง ด้านหน้าเปิดเป็นร้านอาหาร ห้องพักอยู่แม่สักเรียงในบ้านไม้ด้านใน ห้องน้ำ
รวม โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๒๘๗๓ ราคา ๒๐๐ บาท

โรงเรียมมิตรราษฎร์ ๑ ถนนแม่สักเรียง โรงเรียมแห่งแรกของค้าบาน แม่
ห้องพักหลายแบบ โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๐ ราคา ๔๕๐ - ๕๐๐ บาท

โรงเรียมมิตรราษฎร์ ๒ ถนนเรียงใหม่ โรงเรียมของลุงรามจัน ภารานา
โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๐๙

บุญสูสเกสต์เฮาส์ ถนนเฉลิมราช ลักษณะคล้ายห้องແຕาสองชั้น สะคาด
โทรศัพท์ ๐ ๕๓๖๘ ๑๙๙๕ ราคา ๒๕๐ - ๓๐๐ บาท

พานะให้เช่า

ริเวอร์เฮาส์ ไฮเต็ล มีมอเตอร์ไซค์ให้เช่า วันละ ๒๐๐ บาท

หมู่บ้าน ยื่งอิง ริมแม่น้ำแม่สักเรียงใหม่ มีจักรยานให้เช่าห้องจักรยานแม่บ้าน
และจักรยานเลือกเช่า พื้นที่กว้างขวาง ห้องน้ำส่วนตัวทุกห้อง

โรตี้ไซด์ เกสต์เฮาส์ มีมอเตอร์ไซค์และจักรยานให้เช่า

งานฝีมือแห่งชาติกับ

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ส่องสอน ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขา อำเภอแม่สะเรียง อยู่ริมทางหลวงหมายเลข ๑๐๙ ตั้งขึ้นปี พ.ศ. ๒๕๓๗ มีผู้ทอ หลากรสีนิดๆ ๗ ฝ่ายชาวไทยภูเขาผ้ากางเกรี่ยงและล้วน ทั้งเสื้อ ผ้าบูติ๊ะ ผ้าห้องงาน ผ้าห่ม ป่าม กระโปรง ของกระถุงกระจิ๊ก รวมถึงไม้แกะสลัก เปิดทุกวัน เวลาราชการ ปีตวันพุธ

กลุ่มศิริทอผ้าบ้านปิง ถนนแหล่งพาณิชย์ เป็นบ้านไม้รัมครั้ม ชั้นบน และชั้นล่างเติมปีตัวยังงานฝีมือทอผ้าของชาวไทยภูเขาน้ำดี ล้วนๆ จากนี้ ถนนเด่นนี้ยังมีร้านขายของที่ระลึกพากผ้าทอครุ่มต่างๆ อีกประป้าย

ส่วนของกินที่ขึ้นชื่อคือ ถัวแปบหลอ แปซี่ ถัวเหลืองอบ ข้าวซอยตัด หาซื้อได้ทุกวัน

การเดินทาง

รถยนต์

จากเชียงใหม่ใช้ทางหลวงหมายเลข ๑๐๙ ผ่านอำเภอทางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภออยออด ถึงอำเภอแม่สะเรียง ระยะทางประมาณ ๑๗๑ กิโลเมตร ทั้งนี้ ตั้งแต่อำเภอต้นเป็นต้นไปทางจะเลียบแม่น้ำแม่แควและคลองเคี้ยวซึ่น

รถโดยสาร

บริษัทสมบูรณ์ภิวัฒน์สายกรุงเทพฯ-แม่สะเรียงทุกวัน (มีบริษัทเดียว)
รถ ป.๑ เวลา ๑๕.๐๐, ๑๖.๐๐ นาฬิกา ราคา ๕๘๐ บาท ส่วนรถ ป.๒ เวลา
๑๖.๔๔ นาฬิกา ราคา ๕๕๔ บาท

หรือจะนั่งรถหวานยืนกีดับรถหากศึกแบบหนึ่ง โดยขึ้นที่อาเกต รถของบริษัทเปริมประชานสัง จำกัด ให้เวลา ๔ ชั่วโมง เที่ยวนครเวียง ๐๖.๓๐ นาฬิกา (พัสดุ) ๑๗.๐๐ นาฬิกา (พัสดุ) ๑๙.๐๐ นาฬิกา (แม่) ๑๙.๓๐ นาฬิกา (พัสดุ) ๑๕.๐๐ นาฬิกา (พัสดุ) ๒๐.๐๐ นาฬิกา (พัสดุ) และเที่ยวสุดท้าย ๒๑.๐๐ นาฬิกา (แม่-พัสดุ) รถพัสดุมาราคา ๙๕ บาท รถแม่ร้าวราคา ๑๙๑ บาท

กรุงศรีฯ วันที่ ๙) ๓๗

คุณอุวยิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 65